

Stad van *Straks*

DEEDEN

VAN ALLES
GAAT OP Z'N KANT
MAAK HET MEE

Er wandelen veel verschillende stadgenoten door de krant die de stad goed kennen en hun licht op de toekomst laten schijnen. Een greep:

'Ook in 't Ginneken bouwen voor huishoudens met een smalle beurs.'

(Claasje van den Hoogen, wijkraadsvoorzitter Ginneken. Pagina 9)

'Om woningen te kunnen bouwen, heb je grond nodig. Die hebben wij niet.'

(Jessie Bekkers, bestuurder Laurentius. pagina 4)

'In Breda worden mensen uitgenodigd om met hun auto tot diep in de binnenstad te komen. Mee ophouden! Maak hubs met kleinschalig openbaar vervoer.'

(Ruud Janssens, Fietsersbond. Pagina 11)

'In elke wijk heb je mensen die precies kunnen inbrengen wat je nodig hebt.'

(Wil Bongers en Marion Pach hervormen het Erasmusplein. Pagina 15)

'Maak woningen van de bovenverdiepingen van de winkels in de binnenstad!'

(Michel Buitelaar, boekhandelaar. Pagina 18)

'We weten duvels goed dat preventie, voorkómen dus, zich uitbetaalt!'

(Huisarts Ronald Roothans. Pagina 20)

'Als Breda toch een digitale stad wil worden, dan moet je serieus willen investeren.'

(Janneke Niessen, tech-ondernemer. Pagina 5)

'Straks met een drone naar je treinstation?'

(Jacco Saaman, directeur SPIE Nederland. Pagina 8)

'Economie en arbeidsmarkt veranderen snel. Zorg bijtijds voor voldoende onderwijsmogelijkheden mét bijbehorende voorzieningen!'

(Cees Meeuwis, investeerder. Pagina 10)

'Duurzaamheid is voor mij juist ook medemenselijkheid.'

(Helma du Pont, bijstandsmoeder. Pagina 14)

'Laat het woonexperiment deel uitmaken van het nieuwe DNA van Breda.'

(Verbeelder Sven Roumen. pagina 17)

'De binnenstad wordt steeds heter. Dus we hebben 's zomers verkoeling nodig.'

(Piet Maanders, wijkraad Stadshart en Valkenberg. Pagina 17)

Wat heb jij nodig in de Stad van Straks? We trokken met onze vrienden van BredaNu de stad in, en vroegen het aan jullie.

Beste lezeres, lezer,

Hier is hij dan, de tweede Stad van Straks krant. De eerste verscheen in februari van dit jaar, toen nog bijna niemand kon bevroeden hoe het leven van ons allemaal in de war zou worden gestuurd door Corona.

Ook in Breda en omgeving sloeg en slaat Covid 19 hard toe. Er zijn slachtoffers te betreuren, niet weinig mensen houden heel lang last. Heel wat mensen vragen zich af: Hoe zal het met de zieken van nu gaan? Komt er al snel een goed werkend vaccin? Houd ik mijn baan? Of krijg ik mijn baan weer terug? Hoe ver lopen sommige kinderen al achter op school? Het leven is ingewikkelder en onzekerder geworden.

Met alle zorg en onzekerheid van nu gaan we toch verder. Vooruit als het even kan. Het werk aan de stad van straks kan niet tot stilstand komen.

Want ook jouw huishouding, jouw leven ziet er over een paar jaar echt anders uit. Jouw buurt, jouw wijk, jouw stad, de weg naar die andere stad of naar buiten, ze veranderen. Niet meteen morgen, maar op termijn wel.

Hoe? Een hoop weten we nog niet, sommige dingen wel. Voorbeeld: of je er zelf nu wel of niet heel bezorgd over bent, met z'n allen gaan we anders leven om klimaatverandering te beperken en de aarde minder uit te putten.

Met dergelijke nieuwe eisen van de tijd kun je je natuurlijk bemoeien. Ze gaan tenslotte over jouw leven, jouw toekomst, die van je kinderen. Daar wil je bij zijn. Daarom maken we deze krant; we willen die uitdagingen laten zien waar we mee te maken krijgen én mensen aan het woord laten die vooruitkijken, met één of zelfs twee benen al in die toekomst staan.

Bestuur en ambtenaren van Breda werken ook aan de toekomst. Dat werk komt 'op papier' in de Omgevingsvisie. Met deze toekomstvisie over de richting en de inrichting van de stad krijgt Breda een begin van een idee waar het aan toe is met al die veranderingen.

Dat verhaal van de gemeente gaat vooral over de ruimte in de stad. Het is belangrijk daarbij vooruit te denken. Al die verkennerij gebeurt natuurlijk voor 'gebruikers'. Dat zijn de natuur in al haar facetten en de daarin levende mensen, de inwoners van nu en straks. Daarom vindt de lezer in deze krant ook verhalen over onderwijs, over gezondheid, over sociale uitdagingen voor de toekomst.

Wat gaat of moet er dan zoal veranderen?

Waar hebben we het over? In ieder geval over zes thema's, lezen we in de eerste vingeroefeningen van de Omgevingsvisie (je kunt die vinden op www.planBreda.nl). We zetten ze hier onder elkaar.

Voor de mensen rondom Breda: waar we om praktische redenen 'stad' schrijven, bedoelen we natuurlijk ook de prachtige dorpen van Breda.

ONDERTUSSEN... IN HET BUITENGEBIED... PLOEGDE DE BOER VOORT

De baby's die nu in de wieg liggen, willen misschien straks wel graag in Breda studeren, wonen en werken. Die zoeken dan, dus perspectief, hun eigen toekomst. Daarvoor is dynamiek, beweging en vernieuwing nodig om mee te kunnen met 'de rest': andere delen van de wereld en van Nederland. Voor de stedelijke economie van straks gaat de stad voor het profiel van 'internationale hot spot van toegepaste technologie en creativiteit'. Breda is dus straks de stad waar we uitvindingen van bijvoorbeeld technische universiteiten of van de eigen hogescholen omzetten in praktische oplossingen voor de vragen van de samenleving. Dat kan van alles zijn, van drones tot digitale vormen van dienstverlening.

DE ECONOMIE VAN BREDA VAN STRAKS

De baby's die nu in de wieg liggen, willen misschien straks wel graag in Breda studeren, wonen en werken. Die zoeken dan, dus perspectief, hun eigen toekomst. Daarvoor is dynamiek, beweging en vernieuwing nodig om mee te kunnen met 'de rest': andere delen van de wereld en van Nederland. Voor de stedelijke economie van straks gaat de stad voor het profiel van 'internationale hot spot van toegepaste technologie en creativiteit'. Breda is dus straks de stad waar we uitvindingen van bijvoorbeeld technische universiteiten of van de eigen hogescholen omzetten in praktische oplossingen voor de vragen van de samenleving. Dat kan van alles zijn, van drones tot digitale vormen van dienstverlening.

DE BINNENSTAD VAN STRAKS

Iedereen ziet het gebeuren: onze manier van winkelen verandert. Breda tinnert onderuussen aan verbetering van kwaliteiten van de historische binnenstad, ook om bezoekers z'n beleving te bieden dat ze er niet over uitgepraat raken. Zolets. Dan is er op het hetzelfde moment een bijzondere kans om pakweg 130 hectaren in en tegen de binnenstad helemaal opnieuw in te richten: het Havenkwartier en het CSM-terrein dat de gemeente, zo werd vorige week bekend, van Corbion kan kopen met steun van de provincie. Voor dit nieuwe stuk 'centrum' bestaan in de Omgevingsvisie al fraaie dromen, waarin begrippen als 'stijlvolle (hoogstedelijkheid)' en zoete delta voorbijkomen. Het gebied, vanwege de internationale aspiraties van Breda alweer omgedoopt tot Cross Mark, zou ook als expat-magneet moeten gaan fungeren.

MEEDOEN EN MEETLEN IN DE STAD VAN STRAKS

Dat mag breed worden uitgelegd. Het gaat om leren, werken, maatschappelijke actief zijn, of in elk geval gezien worden en liefst ook verbonden zijn met anderen, van familie tot buuren in de straat. Dat meedoen lukt niet iedereen. Soms vanwege persoonlijke omstandigheden, soms omdat drempels in de weg zitten. Aan beide probeert de stad iets te doen.

De Omgevingsvisie: Wat is dat en hoe kun je deze beïnvloeden?

De Omgevingsvisie is op de eerste plaats een 'beleidsverhaal' over de richting en inrichting van de stad. In de visie wordt bijvoorbeeld duidelijk in welke delen van de stad er woningen kunnen worden gebouwd, of ontmoetingsplekken moeten komen. De gemeente heeft het afgelopen jaar sessies georganiseerd waar inwoners konden meedenken en praten over de Omgevingsvisie. "Weliswaar kan de burger geen rechten omtrent aan een Omgevingsvisie, maar de gemeente kan er ook niet zomaar, zonder goede motivering, van afwijken", legt Eefje Remijn, "ruimtejurist" uit.

Dat is anders bij het 'omgevingsplan' - voorheen: bestemmingsplan - waarin het bestuur precies vastlegt wat op een bepaalde plek wel of niet kan en mag. Zo'n omgevingsplan heeft ook juridisch bindende kracht. Ook burgers kunnen er een beroep op doen.

Hoe blijven inwoners van Breda en de dorpen nu betrokken bij de Omgevingsvisie?

Er volgt vroeg in het volgend voorjaar nog een formele ronde van zes weken waarin iedereen haar of zijn zegje kan doen over de dan door B en W vastgestelde ontwerpversie van het stuk.

In het begin van de zomer is de gemeenteraad aan de beurt om de Omgevingsvisie definitief vast te stellen.

ONDERDAK IN HET BREDA VAN STRAKS?

Gegeven de grote tekorten, in aantallen maar ook in typen woningen, maakt herstel van de lokale woningmarkt ook deel uit van de toekomstvisie. De motto's: Bijbouwen, snel en veel, maar ook doorstroming bevorderen door meer variatie. Senioren wonen nu vaak in feteilijk te grote huizen, maar zien geen aantrekkelijk en betaalbaar alternatief. Dus blijven ze zitten en staan jonge gezinnen in de rij voor een woning.

LICHT, WARMTE, VERVOER EN COMMUNICATIE IN HET BREDA VAN STRAKS

Het kwam hierboven al aan de orde: om opwarming en uitputting van de aarde te beperken of liefst terug te dringen, zijn matiging en nieuwe techniek nodig. Matiging in consumptie in het bijzonder. Andere dan fossiele energiebronnen benutten is goed mogelijk, het gaat om keuzen die passen bij (financiële) mogelijkheden of voorkeuren van mensen. De Omgevingsvisie koerst op slimmere mobiliteit, alternatieve energiebronnen, meer aandacht voor de natuur en verdere ontwikkeling van digitale systemen.

Heb je de live uitzending over de toekomst van de stad gemist eind oktober? Scan de QR code en ontdek wat de uitdagingen zijn volgens twaalf vooruitzigers van Breda en welke kansen en kruisbestuivingen zij zien voor ons allemaal, hier in deze stad.

De school van straks moet nu wel beginnen

Lotte van Kempen is onderwijsinnovator en docent bij Curio. Ze richtte de Curio pioniers en leerlabs op voor docenten die willen innoveren in de klas, de school en daarbuiten. Erica Bol is een van de oprichters van Teach the Future, een internationale netwerkorganisatie die zich inzet om toekomstlessen in te voeren in het onderwijs. Momenteel werkt ze als toekomstonderzoeker bij de Europese Commissie. Hoe kijken deze twee vooruitdenkers naar het onderwijs en de arbeidsmarkt van nu en straks?

Lotte van Kempen maakt zich niet zo'n zorgen om de toekomstige arbeidsmarkt van de mbo'er:
"De mbo'er die over een tijdje helemaal gerobotiseerd is en niet meer bestaat, daarvan zijn we aan het terugkomen. We hebben namelijk ook veel

behoefte om elkaar te ontmoeten. Kijk bijvoorbeeld naar de kassa's waar je kunt klutsen met de kassière. Ook blijven we handen nodig hebben; de loodgieter, bouwvakker, kapper, de fietsenmaker. We hoeven niet méér geld en management te hebben, maar meer handen en ontmoeting om samen mooie dingen te maken. Het een is niet belangrijker dan het andere. Praktisch en theoretisch geschoolden hebben elkaar nodig. In Breda doen we dat door verbinding te maken in labs; het Curio Leerlab het Urban Living Lab en Stadslab Breda.
"Ik geef het vak ict. Digitale vaardigheden en mediawijsheid zit gewoon in ons curriculum. Dat is verplicht. Natuurlijk, er is verschil, tussen Amsterdam en Breda, maar ook binnen Amsterdam zelf zijn er grote verschillen. Je moet als school eerst zorgen dat kinderen veilig in de klas zitten. Dan kun je volgende stappen zetten. Prioriteit is altijd aan leren zelf toekomen. Je kunt met een stad ook pas nadenken over de toekomst als je je stad op orde hebt. Het is ook aan ouder en kind de keuze naar welke school je wilt. Wil je naar een meer digitale school, of juist naar een school met meer met kunst en cultuur? In dat geval heb je niet zo veel met een high tech school."

Erica Bol van Teach the Future ziet het ontbreken van toekomstonderwijs als een gemis in deze tijd:

"De verandering van de wereld gaat sneller, het wordt almaar belangrijker dat we daarmee om kunnen gaan. We leren kinderen wel over gisteren en vandaag, maar niet over de toekomst. Terwijl, de toekomst staat continu voor de deur. De gedachte van een leven lang leren wordt ook super interessant. Dat je altijd opnieuw iets kunt leren en weet hoe je dat aanpakt.

"Ik ben voor een onderwijssysteem waarin je continu naar buiten gaat, om te ontdekken, om samen te werken. Kleuters gaan nog vaak naar buiten, op ontdekkingstocht. Waarom doen we dat niet als we ouder worden? Daar liggen mogelijkheden en daar kun je de stad bij betrekken. Door erop uit te gaan ontdek je meer dan door met elkaar in een boekje te kijken. Of het nu goed is of fout, dat maakt vaak niet uit. Als je maar doet. Het gaat om meer dan alleen het eindresultaat. Het gaat ook over de ontmoeting, kennisdelen, nieuwe ideeën vormen, met elkaar samenwerken.
"Coderen, programmeren, in hoeverre trek je 21e eeuwse vaardigheden de klas in? Het ligt aan de docent, de een ziet allemaal opties, de ander denkt omgygod en die stopt ermee. Terwijl, je hoeft niet alles te weten als docent. Er kan veel meer gestimuleerd worden dat docenten van leerlingen kunnen leren, of van ouders, ouders weer van kinderen en kinderen van elkaar. Je kunt op veel manieren leraar zijn en we kunnen het allemaal zijn."

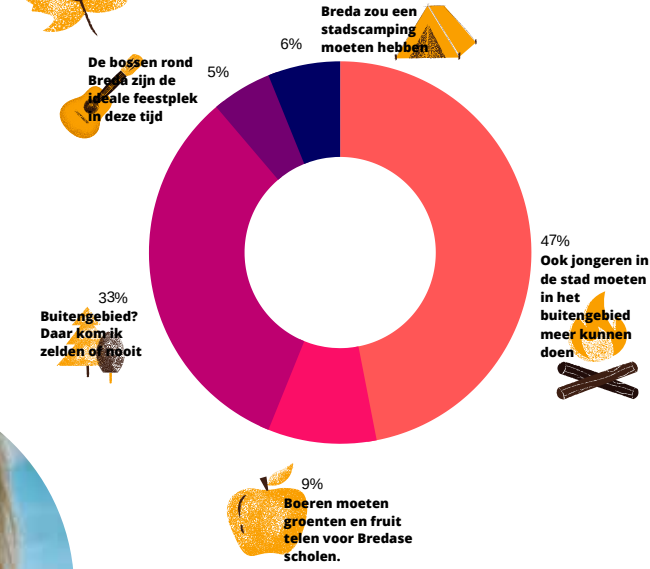

Hoe kijken middelbare scholieren naar hun stad van straks?

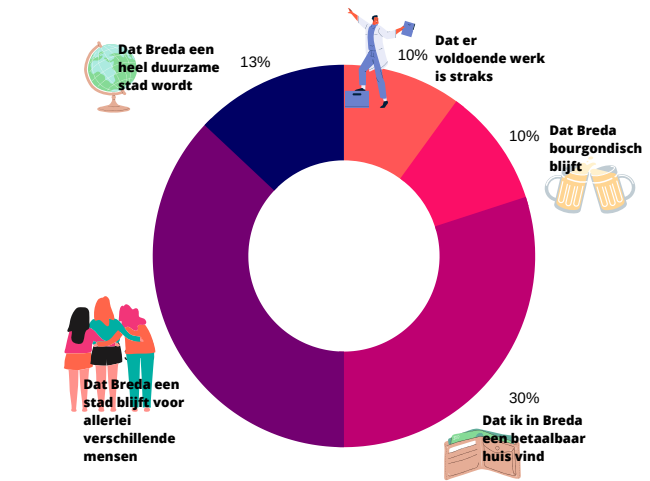
We hielden een enquête waar bijna honderd onderbouw leerlingen van Orion Lyceum en Curio aan meededen. Ook deelden we stellingen uit op flyers; de reacties daarop vind je op de achterpagina.

FOTO: EVELINE VAN BAARDWIJK

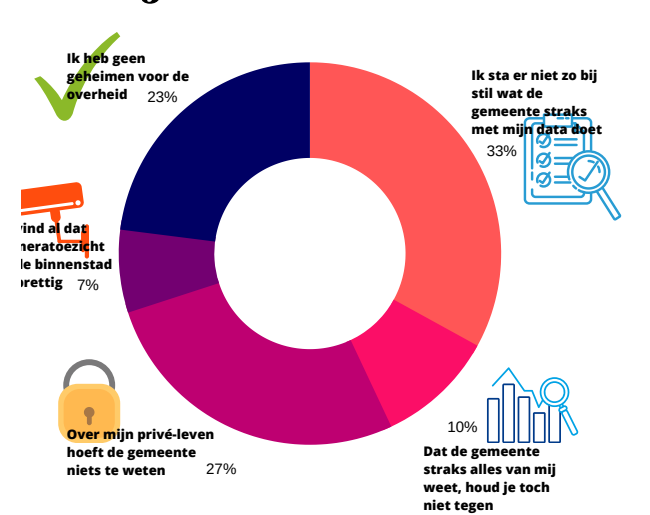
Buiten in Breda

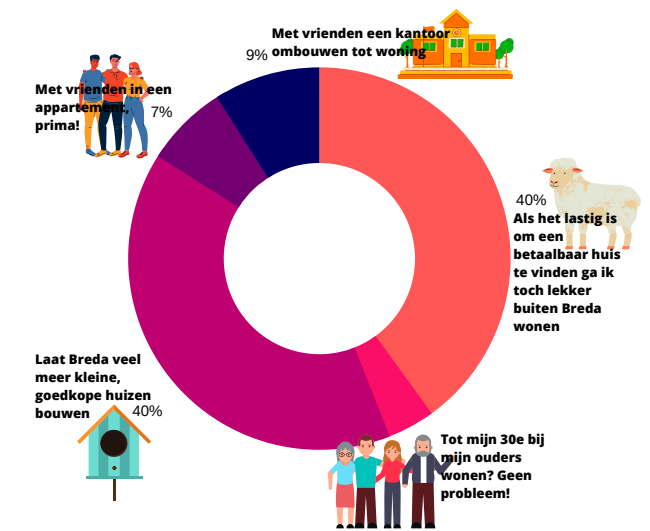
Sowieso in Breda

Mijn data in Breda

Wonen in Breda

Breda een digitale stad?

'In de digitale stad van straks kunnen kids programmeren'

Kinderen die in Breda van school komen missen nog steeds de digitale vaardigheden die ze nodig hebben, om nu en in de toekomst mee te kunnen komen, ziet Janneke Niesen. Vier stellingen van dé techonderneemster uit Breda.

65 procent van de kinderen die nu op de basisschool zit heeft straks een baan die nu nog niet bestaat

"In negentig procent van de beroepen heb je nu al digitale vaardigheden nodig. Maar momenteel leiden we onze kinderen niet op voor de buitenwereld, zij hebben niet de skills voor de banen die er straks zijn. Als we hier bedrijven willen hebben die bezig zijn met technologie, zullen we ook mensen moeten hebben met de juiste skills. Ik ben niet helemaal objectief, maar ik zou als gemeente inzetten op het binnenhalen van Codam, een gratis programmeeropleiding in Amsterdam waar geen vooropleiding voor nodig is. Er zijn heel veel mensen die het gewoon niet reddend in het onderwijsstelsel, wat niet per se iets zegt over hun intelligentie, en daar springen zij op in."

Digitaal onderwijs invoeren gaat veel te langzaam

"Digitale vaardigheden zijn nog steeds geen verplicht onderdeel van het curriculum van het basisonderwijs. Het hangt volledig af van de school of kinderen het wel of niet krijgen. In de Randstad wordt meer gedaan, want daar zijn meer bedrijven die zich er zorgen over maken en die trekken ook de scholen erbij. Niet iedere school heeft er ruimte voor. Als jij een school hebt waar heel veel kinderen problemen hebben met lezen dan is dit echt wel je laatste zorg. Maar in Engeland hebben ze het gewoon verplicht gemaakt. Ik zeg niet dat dat perfect is gegaan, maar daar gaan ze er in ieder geval mee aan de slag. In mijn ideale scenario gaan een aantal mensen die de gemeente Breda aanneemt, op alle scholen digitale lessen geven in digitale vaardigheden; programmeren, media wijsheid, ICT-basisvaardigheden. Ze leren ook de docenten hoe ze het moeten doen. Met een bus de stad door, zodat je alle scholen bereikt."

Ondernemerschap moet je stimuleren bij alle kinderen

"Als jij, even heel platgeslagen, een rijke, witte gast uit Silicon Valley bent en je vindt dat je taxi te laat komt, dan start je het bedrijf Uber. Maar als jij je hele leven geen schoon drinkwater hebt dan kom jij waarschijnlijk met een heel ander idee. En we hebben beide ideeën en het hele scala ertussen, nodig. Je kunt ondernemerschap naar de klaslokalen brengen. Er zijn genoeg mensen die dat kunnen, die geen onderwijzer zijn maar die wel specifiek dat vak goed kunnen geven. Daarnaast zou de gemeente een investeringsfonds kunnen oprichten. Vaak begin je met geld ophalen bij vrienden en familie, maar dat kan niet iedereen. Met een soort van angel funding van de gemeente kun je dan toch starten. Het risico zit hem er dan in dat de gemeente dat gaat runnen. Dat moet je niet willen. Je moet dan wel ook lef hebben en dat laten runnen door een paar ondernemers in de stad. Volgens mij zijn er best wel wat ondernemers hier die willen helpen."

Het gebeurt nog niet in Breda

"Er gebeurt veel in Breda, maar als je kijkt naar technologie en startups, dan gebeurt er veel te weinig. Ik werk in Amsterdam met een reden. Daar gebeurt veel meer op dat vlak. Ook in Leiden, Delft, Twente en Eindhoven. Ik zou theoretisch gezien mijn fonds ook prima in Breda kunnen doen; wij zijn niet zo heel groot, Amsterdam is vlakbij en wij investeren ook in Brabant. Maar het ecosysteem van andere investeerders, van veel bedrijven, van talent, dat ligt meer daar. Voor mij is Breda een perfecte woonstad. Er zijn hier heel veel festivals, kroegen, restaurants. Het is echt heel bourgondisch. Als Breda toch een digitale stad wil worden, dan moet je serieus willen investeren. Dan moet Daan Quaars, de digitale wethouder, ook echt serieus budget krijgen. En geen andere zaken in zijn portefeuille erbij. Het zal lastig zijn om iemand te vinden die daar ook echt veel van weet. Dan moet je eigenlijk een ondernemer hebben die zijn geld al heeft verdiend. En hier graag nog een paar jaar zijn tanden inzet."

FOTO: ANNE TIMMER

Waarom goedkoop bouwen in Breda moeizaam gaat

FOTO: JORGEN JANSSENS

Het Zaaipark en delen van de wijken Heuvel en Boeimeer, door de vliegende camera van stadsfotograaf Jorgen Janssens. Rechts naast het park het Amphia Ziekenhuis Langendijk. Dat wordt over een paar jaar gesloopt om plaats te maken voor ongeveer 270 woningen.

Kleiner, anders wonen?

Tiny houses? Daar worden Bredase ambtenaren en bestuurders in de regel niet blij van. Dat kan geen kwaliteit zijn, menen ze. Alwel heeft zich een paar jaar terug de blaren op de tong onderhandeld om op twee plekken tijdelijk enkele tiny houses te mogen wegzetten. "Ik kan er honderden kwijt", zei Alwel-bestuurder Tonny van de Ven in het vorig jaar door StadsLab Breda uitgebrachte boek SpringBreda! Roosendaal en onder meer Den Bosch werken mee aan zelfbouw van tiny houses en lokken daarmee ook Bredanaars weg uit de Baroniestad. Stadgenoten die reageerden op onze stellingen, zoals José Heltzel, student stedenbouwkunde aan de BUas Lars Hobma en architecten Mario Maas en Christel Smeets, zien kleiner wonen ook zitten. Smeets: "Er zullen woningen moeten komen voor kleine huishoudens, daarvan zijn er nu veeeeeel te weinig. (...) Genoeg mensen willen zo wonen, alleen het aanbod is er niet. Ik verwacht dat er steeds meer gemeenschappen van mensen zullen komen die zelf gaan ontwikkelen en beheren."

Van de Ven waarschuwt ook: "Je moet wel voorkomen dat ontwikkelaars tiny houses gaan wegzetten van dertig vierkante meter en daar dan de hoogst denkbare sociale huur voor gaan vragen. Dat is natuurlijk niet de bedoeling. Voor sociale huurwoningen moet je, en Utrecht doet dat goed, wel kwaliteit blijven eisen."

De Bredase corporaties hebben bij het gemeentebestuur een voorstel ingediend voor tweehonderd tijdelijke woningen. Het ziet er naar uit dat het college dit initiatief gaat ondersteunen.

Hoogbouw ja... hoogbouw nee

Tientallen stadgenoten reageerden de afgelopen weken bij BredaVandaag en via social media op enkele stellingen van StadsLab Breda. De meeste reacties kwamen op de stelling over hoogbouw, blijkbaar een gevoelige snaar voor de Bredanaar.

Ja, hoogbouw moet ook in Breda kunnen. Maar wat betreft Peter van der List en Lars Hobma liefst aan de randen van de stad. Van architect Mario Maas mogen ze, maar wel buiten de singels. Moet kunnen, hoogbouw, vindt Jonas Peters, maar liever niet op een zichtlijn naar de Grote Kerk wanneer je de stad in komt. Patrick Nuchelmans is resoluut: "Laat maar zitten die torens, ik wil de Grote Kerk kunnen blijven zien." Bob de Korte stemt in lijn met zijn achternaam en ook Marion Speekenbrink, Johan Bolluyt, Mienke Cas en Maria Matthijssen - "Afschuwelijk" - moeten er niet aan denken. "Breda is geen Rotterdam, dat in de oorlog is verwoest. De Grote Kerk is ons baken. Breda mag wel wat zorgvuldiger met haar monumenten omgaan. Er is te veel gesloopt," schrijft Miel Nobelen. Harry Romijn ziet dilemma's: "Wel veel huizen en woningen bijbouwen, maar 'NOT in My backyard'. Natuurlijk geen groenruimte aan opofferen, en geen hoogbouw boven drie etages. Mensen, dat kan niet!"

Architect Christel Smeets en directeur Séverine Blok van de Nederlandse Bouw Unie nemen een genuanceerd standpunt in. Smeets: "Hoogbouw kan op een bepaalde plek een mooie toevoeging zijn voor de stad met meerdere functies, denk aan: wonen, uitkijkpunt, attractie, toprestaurant, werkplek, etc." Blok: "Hoger dan de toren van de Grote Kerk, zeker mee eens. De kerktoren heeft genoeg karakter van zichzelf."

Waarom de woningmarkt is vastgelopen

Volgens de eerste vingeroefeningen van de Omgevingsvisie gaat de gemeente het woningtekort van Breda 'eliminieren'. Ook de 'excessen in (on-)betaalbaarheid', en misbruik van sociale woningbouw door marktpartijen wil de gemeente uitbannen.

Ambities genoeg dus, waar de particuliere woning-marktpartijen lastig in toom te houden zijn. Het grootste probleem is het tekort aan woningen. Dat komt, doordat in de jaren na de vorige crisis, die van de banken in 2008, opeenvolgende kabinetten de woningbouw hebben afgeremd en corporaties forse heffingen hebben opgelegd.

De woningbouw zakte als plumpudding in elkaar. Ook in Breda is het mes in het bouwprogramma gezet. De gemeenteraad, geschrokken van een financieel leeggeharkt grondbedrijf, is direct opgehouden met zelf grond aankopen. Heel wat grond van de gemeente is afgestoten om de gaten in de boeken van het grondbedrijf te dichten. Daartegenover is de bevolking harder gegroeid dan eerder was voorspeld. Een gekrompen aanbod, een groeiende vraag naar huizen, in combinatie met een hypotheekrenteaftrek en heel lage rente, drijft de prijzen op. 'Elimineren' van het woningtekort is nog een heidens karwei, en helemaal met de wens voldoende betaalbare huizen in Breda te houden zodat de stad van alle mensen blijft en niet alleen een plek voor een welgestelde elite. Of, zoals Jan Weterings op onze Facebookstellingen over de toekomst zegt: "Breda moet een stad worden voor iedereen, ongeacht het inkomen."

Het is vandaag 21 oktober 2020. Aan de Dr. Struyckenstraat staat een tussenwoning uit 1949 te koop, 73 vierkante meter wonen, een perceel van 143 vierkante meter. Er is achterstallig onderhoud, dus: "Een ideaal huis voor de handige klusser". Vraagprijs: € 225.000 kosten koper.

Gemiddeld hebben er op elk van de dertien aangeboden huurwoningen tot deze dag 560 mensen gereageerd. Wat betekenen de cijfers van Klik voor Wonen en Funda (kader)?

Tonny van de Ven

Serieus geïnteresseerden kunnen bij de makelaar een 'contactaanvraag' indienen. Er volgt dan voor de eerste tien gegadigden een bezichtigingsdag, waar ieder een kwartier krijgt. Het wordt bieden of loten, dat maakt de makelaar later bekend, als hij een beeld heeft van de kandidaat-kopers. Zou dat loten in het openbaar gebeuren? Lang niet alle makelaars zetten potentiële kopers trouwens zo onder druk.

Zeven flatjes

Wie op deze dag in Breda naar een huis gaat zoeken beneden de twee ton, vindt op Funda slechts zeven flatjes of kamers. Tot 250.000 euro zijn nog eens vijftien rijtjeshuizen te koop en zeven appartementen.

Huren dan in de sociale huur, tot € 737 per maand? Vandaag zijn er dertien sociale huurwoningen beschikbaar. De meest populaire blijkt een appartementje met lift aan de Vogel-school in Princenhage. Daar hebben ruim 1700 mensen op gereageerd: een rij tot bijna op de Grote Markt bij de huidige afstandsregels.

Wat vragen we aan twee corporatiebestuurders: Jessie Bekkers van Laurentius en Tonny van de Ven van Alwel. Bekkers: "Er zijn veel te weinig sociale huurwoningen. De wachttijd loopt ook enorm op."

Grond is het probleem

Waarom bouwen corporaties dan niet veel meer?

Bekkers: "Wij mogen in beginsel alleen sociale huurwoningen (tot een maandhuur van ca. € 737, HS) bouwen. Duurdere huurwoningen mogen wij alleen bouwen wanneer marktpartijen dat niet doen en er wel vraag is: dat is de markttoets uit de Woningwet. Om nieuwe woningen te bouwen heb je grond nodig, die hebben wij niet. De grondprijzen in de vrije markt in Breda zijn bovendien zo hoog, dat we daar geen sociale huur op kunnen realiseren. We zijn dus afhankelijk van de gemeente." Gek. De coalitie die Breda bestuurt wil in hoog tempo, met veel kortere termijnen voor onderzoek en beoordeling, maar liefst zesduizend woningen bouwen, waarvan twaalfhonderd sociale huurwoningen. Want, zo leert ook de Omgevingsvisie, ze wil het woningtekort 'eliminieren': opheffen. Naar nul brengen. Vooral nog worden van die zesduizend woningen behalve

middeldure, vooral dure vrije sectorwoningen gebouwd. Bekkers: "Ja, daar ben ik ook teleurgesteld over. Op de versnellingslocaties wordt minder dan de afgesproken twintig procent sociale huur gebouwd. Omdat de gemeente het aan de markt, aan de ontwikkelaars overlaat. We hebben op zich goed overleg met de gemeente. In veel andere gemeenten sturen colleges projectontwikkelaars met bestemmingsplannen of privaatrechtelijke contracten."

Etten-Leur: meer corporatiewoningen

Uit de cijfers van Alwel blijkt dat de corporatie in veel kleinere gemeenten als Etten-Leur, en ook in Roosendaal veel meer woningen weet te bouwen dan in Breda. Hoe kan dat? Van de Ven: "In Etten-Leur krijgen wij grondposities van de gemeente. De gemeente koopt daar zelf actief grond. En waar ze die grond niet zelf hebben, oefent de wethouder persoonlijk druk uit op ontwikkelaars om met corporaties samen te werken."

Breda probeert uit alle macht ook woningen te realiseren voor lagere en midden-inkomens (tot pakweg € 50- / 55.000 per jaar). Daarvoor heeft de coalitie veertien miljoen euro opzijgezet. Wat zien de corporaties daarvan? Van de Ven: "Tot op heden niets. Het zou een mooi gebaar zijn naar al die woningzoekenden met een kleine beurs. Daarnaast heeft de gemeente nu nog eens tien of elf miljoen van het Rijk gekregen voor het Havenkwartier, voor de Strip. Het Rijk stelt daarbij voorwaarden over de bouw van sociale huur, koop en middeldure woningen. Dan heb je dus een instrument in handen om de markt de goede kant op te krijgen."

Veel langer ingeschreven, veel langer zoeken naar een huis

De zoektijd of wachttijd is de periode waarin een woningzoekende actief op zoek naar een woning, dus niet alleen maar ingeschreven staat bij een corporatie. Deze zoektijd was in 2015 precies 1 jaar. Nu, vijf jaar later loopt deze richting 2,5 jaar, zo leren de jaarrapporten van Klik voor Wonen.

Woningzoekenden staan gemiddeld ook veel langer ingeschreven voor ze een woning te pakken hebben (velen schrijven zich uit voorzorg ook eerder in): van 3,8 jaar in 2015 naar 6,8 jaar nu.

In Teteringen rukt de voorstad op... In deze nieuwe dorps-/stadswijk van Breda verrijzen uiteindelijk meer dan 600 woningen. De bouw schiet al aardig op. Projectleider Roel Klei van de gemeente zei eerder al: het dorps karakter van Teteringen wordt hier gerespecteerd. Dus geen torenflats, maar speelse straten, met her en der een bankje, zodat de stadse dorplingen gemakkelijk contact kunnen maken.

LAURENTIUS
voor een thuis

"We hebben geen grond om huizen te bouwen," zegt Jessie Bekkers. Breda wil een aantrekkelijke woongemeente zijn, met een grote verscheidenheid aan woningen en woonmilieus voor de diverse bewoners. Maar hoe bereiken we dat? Scan de QR code en ontdek welke stappen er volgens directeur van Laurentius Jessie Bekkers ondernomen moeten worden.

Wordt de kwetsbare wijk almaar zwakker?

De gemeente is al een tijdje bezig om meer aandacht aan kwetsbare wijken te besteden. In kwetsbare wijken staan betrekkelijk veel goedkope huurwoningen. Corporaties zijn gehouden 'passend' toe te wijzen. Dat betekent dat in deze woningen alleen maar mensen met een smalle beurs terecht komen, steeds vaker zijn dat mensen voor wie het alledaags bestaan ingewikkeld is en mensen met een beperking. Als zo'n manier van toewijzen lang wordt volgehouden ontstaan buurten met nogal veel kwetsbare mensen. De overheid verwacht van haar burgers dat die hun eigen en hun buurtproblemen zoals deze zelf oplossen. Dat idee, mede gebaseerd op bezuinigingsdrift, heet met een deftig woord de 'participatiesamenleving': die samenleving dus waar je deel aan hebt, waar je medeverantwoordelijk voor bent en waar je dus ook af en toe je handjes moet laten wapperen. Dat dit lang niet iedereen lukt, is zonneklaar. Daarom ook komen er de komende jaren extra middelen van het Rijk in kwetsbare wijken leefbaarheid en veiligheid te vergroten. Hoge Vucht is zo'n wijk.

Spie-directeur Jacco Saaman bepleit experimenten met nieuwe techniek

'Probeer dingen uit, meet, leer, doe het!'

Breda, hot spot van toegepaste technologie en creativiteit. Is althans de bedoeling van de toekomstschetsers van de gemeente. Breda beschikt over twee hogescholen, een heel grote middelbare beroepsopleiding, plus heel wat 'maak'-MKB. Daar slim gebruik van maken, kan ook de samenleving helpen.

We schuiven aan bij Jacco Saaman, directeur 'business development en innovatie' bij SPIE Nederland. SPIE ontwerpt en maakt netwerksystemen die er onder meer voor zorgen dat je stroom en internet in huis of bedrijf hebt en je veilig door tunnels of over bruggen kunt rijden. Dit voorjaar bedacht het bedrijf om in allerijl in Rotterdam een cruiseschip om te bouwen tot nood-hospitaal voor COVID19-patienten, gelukkig hoefde het niet zo ver te komen, maar wie weet.

Hoe kan technologie nu voortvarend worden ingezet om de uitdagingen van de stad mede op te lossen?

Saaman: "Door ruimte te bieden, ruimte buiten de bestaande structuren. Een gemeente werkt met bestekken, tot in detail uitgewerkte beschrijvingen die laten zien wat ze nodig heeft. Leveranciers volgen die dat precies. Maar als je innovatie wilt stimuleren, kan dat niet met bestekken, want je weet nog lang niet alles. Gemeenten zijn ook verplicht, boven een bepaalde investerings-som, Europees aan te besteden. Maar daar heeft de Europese Unie nu gelukkig een uitzondering op gemaakt voor innovatieve samenwerkingen: het innovatieve partnership. Daar kan Breda ook gebruik van maken. Even Brussel bellen. Daarin werken gemeente, bedrijfsleven en onderwijs samen en mag de gemeente ook meer risico nemen."

"Zo kun je samen bouwen aan een nieuw product, een innovatieve dienst, die het antwoord op een maatschappelijk probleem vormen. Als ze helemaal slim zijn, laten ze ook inwoners aanhaken, als vragers of toekomstige gebruikers."

Kansen? Waar niet?!

Waar liggen volgens Jacco Saaman kansen voor dit soort vernieuwingen in de stad?

"Waar niet? We roepen hier: groen, grenzeloos en gastvrij. Als je grenzeloos en gastvrij zegt, dan moet je toch heel eenvoudig in Breda kunnen komen. Moet je eens proberen met de TGV! Dan moet je eerst naar Rotterdam. Zorg dus dat je daarvoor een aparte verbinding aanlegt. Wat je kunt doen: drones kopen voor personenvervoer en een zone aanwijzen waar je met die drones mensen naar de trein kunt brengen. Uitproberen, meten hoe dat werkt, hoe dat wordt beleefd. Nog een: je hoeft niet met de auto de stad helemaal niet in. Maak hubs, waar je jouw auto kunt parkeren of je met de buurtbus aankomt. Je gaat naar de binnenstad in een bootje, of in een zelfrijdende auto of in een auto die wordt bestuurd door iemand van de sociale werkplaats die dat leuk vindt. Wijs daarvoor een groot terrein aan. Experimenteer, leer en wordt wijzer."

Allemaal een benzinepomp voor de deur?

"Daarmee los je meteen iets anders op: Elektriciteit in de stad krijgen voor je auto is een groot drama. Wie heeft er een eigen benzinepomp voor de deur? Dat zou niemand accepteren. Dat beeld verwachten we wel van het elektriciteitsnet. Dat net wordt nu uitgebreid, omdat we verwachten voor elke voordeur een auto van 80 of 100 kilowatt op te laden. Dat is tien keer een huis. Daar wordt netbeheerder Enexis niet vrolijk van. De oplossing is laadstations op plekken waar je toch moet zijn of bij winkelcentra, waar je je auto-accu oplaadt. Misschien wordt daar wel meer gewinkeld, dus ook leuk voor de middenstand. Uitproberen! Als je het niet doet, weet je ook niks."

Hoe gaat de gemeente in eigen huis al die innovaties die ze zegt te willen, bevorderen? Hoe doen jullie dat bij SPIE?

Saaman: "Hier hebben we tachtig business units. Die krijgen dan opeens een vraag waarmee ze aan de slag moeten. Dan zeggen ze: daar hebben we nu even geen tijd voor. Dan zeg ik: maar we gaan het wel doen. Ga op zoek naar klanten of leveranciers, naar kennis, maak een plan en over zes weken willen we graag horen hoe ver je bent. Er zijn bij ons, net als bij de overheid, altijd mensen die het leuk vinden om met iets nieuws aan de gang te gaan. Niet iedereen wil dat, niet iedereen kan dat, maar sommigen wel. Dus je vraagt het aan iedereen, wie niet wil stuurt een gemotiveerd mailtje naar de baas. Dus zo kan de gemeente het ook doen."

Horizontale balk

"Stel je hebt een maatschappelijk probleem met veel kanten, waar je innovatieve oplossingen voor zoekt. Een wethouder, het college, moet natuurlijk wel eerst langs de gemeenteraad om daar af te spreken welke maatschappelijke problemen er worden aangepakt. Je kunt dan ook iemand van buiten halen die als het ware een horizontale vernieuwingsbalk door die betrokken, verticaal georganiseerde afdelingen van de gemeente duwt en iedereen betreft die zij nodig heeft. Buiten werken ook bedrijven en instellingen die iets kunnen bijdragen. Zo'n club gaat bijvoorbeeld aan de slag met eenzaamheid. Dat gaat over aandacht, over contacten. Maar misschien ook wel over een beetje slimmer worden in de omgang. Met techniek kun je daar niet alleen individueel veel aan doen, maar misschien ook nieuwe verbindingen maken tussen mensen. Zoek het uit, experimenteer, probeer, meet, doe het samen, ondervraag gebruikers, stel bij, maar: Doe het!

FOTO: EVELINE VAN BAARDWIJK

Ginneken: brengen sociale huurwoningen en verduurzaming meer gemeenschapszin?

Claasje van den Hoogen, politieke kleur: GroenLinks, vindt zich een heel klein beetje vreemde eend in de Ginneke bij. "Ik ben blij dat ik een baan met maatschappelijke relevantie heb", zegt de onderwijsmanager

bij ROC Albeda in Rotterdam. Ze ziet om zich heen vooral individualisme. Ze neemt waar dat haar wijk 'versteend' is en volledig vol staat met blik. Daar lonkt een uitdaging: "Wie in het Ginneken woont, heeft niet veel te klagen. Waar wel veel over wordt geklaagd is te hard rijden en te veel auto's op straat." Ginneken staat bekend om haar bruisend kroegleven. Er blijkt ook een andere kant, zo laat de voorzitter van de wijkraad Ginneken=Ginneken weten: "De mensen zijn hier erg op zichzelf gericht. Er zijn een paar inbraken nodig, dan komen ze meedoen met Buurtpreventie. Maar er is weinig gemeenschapszin. Wij wonen in een fijne straat, daar kijken mensen

nog wel naar elkaar om. Maar als je ziet hoe rijk deze wijk in doorsnee is en hoe beperkt de mensen bezig zijn met duurzame energie, dan vind ik dat teleurstellend."

Stad kakt in

"De wijk is vol, er is hier niet veel meer te ontwikkelen. En wat er nog wordt gebouwd is vooral voor de rijk and famous. Jammer eigenlijk. De Keermanslaan, daar staan sociale huurwoningen, die nu te koop komen. Dat is voor de huidige bewoners heel fijn, de volgende generatie kan het niet meer betalen." Van den Hoogen vindt Breda een 'degelijke' stad die het risico loopt een saai stad te worden. "Laten we wel wezen: de grootste aantrekkingskracht van Breda is bier. En we hebben een fotofestival. Voor de rest hebben we bruine restaurantjes en biercafés. We wonen allemaal heel fijn, we zijn ook allemaal fijne mensen, heel warm. Maar de stad kakt steeds meer in. Het wordt een soort Roosendaal, een stad die er niet meer toe doet. Veel beleid is erop gericht traditionele ondernemers in het zadel te houden. Dus zien we weinig vernieuwing, geloven creatieve jonge mensen het wel, die vertrekken, hebben we een mobiliteitsprobleem, te veel festivals zijn vooral gericht

“Mensen in het Ginneken redden zich wel, denkt Jan Hopman. Iets te veel 'ik?', vraagt Claasje van den Hoogen zich af”

FOTO: EVELINE VAN BAARDWIJK

Stadshart wil af van hitte, hindernissen en sluijperverkeer

Voorzitter Piet Maanders van de wijkraad Stadshart-Valkenberg weet zich altijd in een balans-act. Aan de ene kant

behartigt de wijkraad de belangen van de, soms gevoelige binnenstadters, aan de andere kant is de binnenstad de huiskamer, etalage en evenemententerrein van Breda. Dus gaat Maanders' agenda voor de 'binnenstad van straks' niet alleen over aantrekkingskracht, maar ook over leefbaarheid, klimaat en toegankelijkheid.

Aantrekkingskracht

"Jaren geleden had Breda kwalitatief goede winkels, musea, bioscopen. Het is nu allemaal eenvormiger. Voor specialiteiten moet je naar andere wijken."

Leefbaarheid

"Het mag best wat rustiger worden in de binnenstad, met minder auto's. Het autobeleid gaat ten koste van onze leefbaarheid. De gemeente wil nog steeds al het verkeer bedienen in dit kleine stukje binnenstad. Ze maar eens het sluijperverkeer over de Markendaalseweg. Dat heeft te maken met het verbeterde kruispunt Backer en Rueb-Belcrumweg bij de Hornbach."

Klimaat

"De binnenstad wordt in de zomer steeds heter. Dus we hebben verkoeling nodig. Water terug in de stad is mooi, maar aan de oostflank snakken we op hete dagen ook naar koelte."

Toegankelijkheid

"Voor mensen met een beperking, bijvoorbeeld in een invalidenwagentje, is de binnenstad op onderdelen slecht bereikbaar. Overal staan reclameborden, de terrassen hebben in deze periode de ruimte helemaal overgenomen. Laten we met z'n allen even goed kijken: waar zijn we nou mee bezig?"

Jan Hopmans droom voor één Breda van straks

Breda-Zuid en de dorpen kunnen zich wel redden. Hier wonen vooral kapitaalcrachtige mensen, die er uit zichzelf wel komen en als ze problemen hebben wel de weg weten. De mensen,

die in Breda-Noord-Oost, Haagse Beemden, maar toch ook de Heuvel, de Gampel en Tuinzicht wonen hebben wel ondersteuning nodig van een gemeente die de segregatie die er nu is in de stad wil opheffen dat zou mooi zijn.

Dat lijkt me toch een moeilijk karwei want dan zou je de liberalisering van de huizenmarkt moeten opheffen en de voorkeur moeten geven aan de woningbouwcorporaties, die het heft in handen weer nemen om betaalbare woningen te bouwen overal in de stad juist voor de sociaal zwakkeren, waar ze ook voor opgericht zijn. Projectinvesteerdere hebben niet de doelstelling om segregatie in een stad op te heffen, maar zoveel mogelijk winst te behalen uit een project. Er zou dan ook een college moeten komen dat dit uitgangspunt heeft, maar dat is een droom. Een college dat niet voor de rijken kiest, maar juist voor de onderkant van de samenleving om hen het leven wat aangenamer te maken.

Daarnaast zouden mensen ook gelijkwaardig behandeld moeten worden, hetgeen nog lang niet altijd het geval is. Zolang er nog groeperingen zijn die zwarte Piet verdedigen zonder te kijken naar hoe zwarte mensen hier onder lijden komen we nog geen steek verder. Er zal dan bewustzijn moeten komen dat er institutioneel racisme is in alle geledingen van de samenleving, dat racisme een probleem van iedereen is zowel van de gemeente zelf, maar ook instellingen als politie, KMA, horeca-ondernemingen zouden naar zichzelf kunnen kijken in hoeverre het institutionele racisme is binnengeslopen in hun organisatie. Dat zou een droom voor me zijn als dat zou veranderen. Het heeft ook zeker te maken met ons koloniaal verleden, dat zijn sporen heeft achtergelaten zowel fysiek alsook dat het zich in onze haarvaten genesteld heeft

Fysiek was dat al het geval toen Wigbold Crommelin, oud-gouverneur van Suriname in 1771 het huis Assendelft huurde op het adres Nieuwstraat 25., op de huidige plaats Nassau, die daar woonde met drie tot slaafgemaakte huisbedienden. Het kolonialisme zit door ons koloniaal verleden ook in onszelf en mijn droom is dat dat erkend wordt door iedereen en dat iedereen wit, bruin, geel of zwart verder kan in een gelijkwaardige samenleving, waar mensen niet meer onderdrukt worden maar zoals er ook uiteindelijk voor het Lam gekozen wordt in de Bijbel en niet voor de leeuw of in ieder geval dat ze elkaar kennen en vreedzaam samenleven. Zo hoop ik dat een toekomstig Breda eruit zal zien, bijna als de hemel op aarde.

Oud wethouder en investeerder Cees Meeuwis

‘Weet wat je bedoelt wanneer je Breda de stad van toegepaste technologie gaat noemen’

Breda heeft zijn profiel maar niet weten te vinden, sinds het verdwijnen van de oude industrie in de jaren '70 en '80. Een stad, 'hot spot' zelfs voor toegepaste technologie en creativiteit, is dat dan wat? Het kan, volgens investeerder en oud-wethouder Cees Meeuwis. Mits daar nu infrastructuur en ruimte voor worden gemaakt.

Veertig procent van de inwoners van Breda is opgeleid tot aan mbo-niveau. Hoe ziet de arbeidsmarkt er voor hen uit over tien jaar? Wat doen deze mensen?

“We moeten er rekening mee houden dat er mensen zullen zijn die niet mee kunnen. Zorgbanen zullen er altijd zijn, onderwijs zal ook nog wel even doorgaan. En ook de service-achtige banen, zoals plantsoenen verzorgen, die houd je, maar het hele middenkader, dat is straks niet meer nodig.”

Hoe groot is dat probleem?

“Hangt ervan af. Als je niks doet, dan krijg je wat je nu ziet: rellen. Kinderen die nu al maanden niks te doen hebben, dat frustrert. Maar als je straks tien jaar niks te doen hebt, dan ben je óf apathisch, óf helemaal losgeslagen. Je kunt twee dingen doen; je kunt zeggen, iedereen móet meedoen in het arbeidsmarktproces. Je kunt ook over zeggen, over tien jaar heeft dertig procent geen werk, maar die maakt zich toch nuttig.”

Mensen hebben structuur nodig. Voor hen zul je dus in je voorzieningen, in je wonen en je recreatieve functies iets moeten doen. Dat kan een 3d-lab zijn, of een jeu de boules baan, Cruyff courts en fitnessapparaten in de publieke ruimte. Verzin het maar.

Je moet ook bijtijds zorgen voor voldoende onderwijsmogelijkheden. En dan niet alleen de gebouwen neerzetten, maar ook de voorzieningen leveren, met laboratoria voor kinderen en weekendonderwijs om kinderen bij te spijkeren in technologie. Mijn hoop is dat de technologie ons gaat helpen.”

Dat zit wel goed in Breda, want in de Omgevingsvisie staat: In 2030 excelleert Breda als internationale hot spot voor toegepaste technologie en creativiteit “Dus dat zou betekenen dat de technologie in Delft, Amerika, Eindhoven en Wageningen wordt ontwikkeld. En dat we daar dan in Breda iets mee gaan doen. Waarom?”

Nou?

“Het argument dat gegeven zal worden is, in Breda hebben wij een groot aantal middelbaar en hogere beroepsopleidingen en dat is een goede voedingsbodem voor bedrijven om daar hun business te laten landen en mensen in te laten werken. Maar het hebben van fysieke arbeidskrachten is geen vestigingscriterium meer. Als ze al nodig zijn, dan dat kan ook op afstand. Toegepaste technologie, dat zegt ook niemand iets. Hetzelfde gold toen we zeiden dat we de stad van de beeldcultuur waren. Niemand die het snapte, maar iedereen praatte elkaar na en kletste met elkaar mee. Als je vroeg, wat is het nou dan? Dan was het antwoord: wat grafische vormgeving. En als je doorvroeg, wat gaan we dan doen voor die vormgevers? Gezamenlijk printerstraten inkopen? Dan was het, nee, een netwerk voor klanten organiseren. Maar, als ik met alle grafische vormgevers naar een klant toega dan komt daar toch geen coherent netwerk uit? Want dat zijn allemaal concurrenten van elkaar. Dat werkt toch niet zo?”

Ik denk dat iedereen een ander beeld heeft van wat toegepaste technologie is, en dat iedereen een ander voorbeeld geeft. En dan wordt het een probleem, want wat ga je dan uitvoeren? Op een gegeven moment moet je ook oppassen voor je geloofwaardigheid.”

Wat moet Breda doen?

“Als je iets met technologie wilt, dan moet je in infrastructuur investeren. Je moet geen files op de weg hebben, maar ook niet op het internet. Ik woon in Breda en als ik glasvezel wil aansluiten, dan kan dat niet. Daarin lopen we zo'n beetje achter op alle steden in Brabant. Terwijl, je moet juist investeren in digitale knooppunten zodat het aantrekkelijk is voor eigenaren en mensen die ip hebben ontwikkeld om zich hier te vestigen. Zorg dat je als eerste bent met een 5G netwerk, ontsluit Breda op de internet exchange. Daarmee creëer je randvoorwaarden waarmee je met de top van de wereld mee kunt doen.”

Hebben we ambities die niet matchen bij de identiteit van Breda? Een stad waar mensen juist tot rust komen? Bourgondisch kunnen zijn?

“Ik denk het wel. Breda is gezellig. En zo is het altijd geweest. Breda is niet de stad voor toegepaste technologie en ook niet voor graphic design. Zo wordt Breda niet gezien. Ja, op het gemeentehuis. Maar daarbuiten niet. Breda is een stad waar heel veel industrie verdwenen is, Backer en Rueb, Edna, Van Melle, allemaal oude industrie die weg is. De grote advocaten- en accountantskantoren zijn ervoor teruggekomen, maar die hebben geen fysieke band met de stad. Dus de mammoeten zijn weg. En Breda heeft geen pool waaruit iets nieuws kan ontstaan. En dat heb je juist nodig, een pool met water, die lekker warm is, waar eiwit zich kunnen ontwikkelen, tot iets. Dat moet je laten ontstaan. En de bestuurders moeten het ontsluiten. Degenen die de besluiten

nemen moeten snappen: wat voor type mensen heb ik nodig en waar begin ik dan? Iedereen wil graag dat Amazon of Google een kantoor opent in zijn stad. Nou, Amazon zocht naast Seattle laatst een vestigingsplek voor een tweede hoofdkantoor voor hun nieuwe kantoor en vroeg 180 steden wat ze te bieden hadden, gelet op hun lijstje vestigingscriteria. Ik zeg, pak die lijst! Dan weet je precies waar die bedrijven op letten. Je kunt er een hoop van leren. Je kunt het als toetssteen voor jezelf gebruiken. Waar sta ik als stad?”

Voelen we de urgentie nog onvoldoende?

“Misschien wel. Ik zag het als wethouder, ik zie het nu ook als ondernemer, ik vind Breda een geweldige stad om te wonen. Maar een vermoedende stad om iets te ondernemen. Ik kom er moeilijk doorheen.”

Paul de Beer zei in het interview in de vorige Stad van Straks krant dat er binnen het stadsbestuur een cultuuromslag nodig is

“Ja, maar dat moet hij doen. Saskia Boelema, de voorganger van Paul de Beer, die deed het ook, die greep ook in. Maar feitelijk zijn we sindsdien niet verder gekomen. Het probleem is, toen ik wethouder was, hoorde ik het ook niet altijd. Want niet iedereen zal eerlijk zeggen wat die vindt, omdat ze denken dat ze dan helemaal niet meer aan de beurt komen.”

Ik sprak laatst een projectontwikkelaar, die zei: ‘Ik ben nu twaalf jaar bezig met een woontoren. Ik heb twee plannen ooit ingediend, één in Haarlem, één in Breda. Die in Haarlem staat er al tien jaar. In Breda heb ik net het advies gekregen om eerst met de omgeving te gaan praten.’

Als je als ondernemer serieus naar Breda kijkt om projecten te ontwikkelen, of je bedrijf te starten, dan wil je dat de overheid jou welkom heet, dat is een vestigingsvoorwaarde. Je wilt dat ze je vragen, wat heb je nodig? En dat ze dat dan faciliteren. En niet, sorry de bouw van je onderneming kan niet doorgaan want ik zie twee parkeerplaatsen te weinig op je tekening. In de shredder ermee. Zo'n ondernemer gaat dan toch maar naar Dordrecht of Den Bosch.

Liever luisteren naar Cees Meeuwis? Scan de QR code en bekijk het filmpje

“Nieuw etiket heeft Breda niet nodig, leg liever goede IT-infrastructuur aan”

FOTO: EVELINE VAN BAARDWIJK

Verbeelder Sven Roumen wil sleutelen aan het Bredase DNA

‘Breda, durf te experimenteren met anders wonen!’

Een internationale hotspot voor toegepaste technologie en creativiteit. Dat wil Breda zijn, staat in de economische toekomstvisie van de gemeente. Sven Roumen, oprichter en eigenaar van het internationaal opererende marketing-communicatiebureau ConceptGod aan de Boschstraat, is van de verbeelding. Breda heeft moeite met de keuze van zijn DNA, ziet hij. Roumen begrijpt hoe dat komt. “Breda is een groot dorp. Veel mensen kennen elkaar. Je zult het snel ervaren als een heel kleine stad. Daarom woon ik hier. In deze stad vind ik rust. Hier kan ik creëren en bouwen. Dat stedelijke zit hier niet in het denken. Hier worden geen grote besluiten genomen. Het is allemaal vrij braaf. De stad zit ook vast, ze is heel erg op zoek naar wie ze is. Dus de keuzes gaan steeds alle kanten op.”

HET SCHUURT HIER ZELDEN

“In Breda ken ik heel wat creatieve mensen, maar Breda is geen creatieve stad. Dat kan ook niet. In Breda ben je ieders beste vriend. Het schuurt hier zelden, hier is geen wrijving, dus toont de stad als geheel geen glans.” “Je kunt ook op zoek gaan naar de kracht van de stad en daarop verder bouwen. Eindhoven bouwt zo op oude industrie een heel nieuwe tech-campus

met baanbrekend design. Rotterdam gaat de lucht in met zijn gebouwen, dat doet zelfs Tilburg dat zijn spoorzone heel mooi transformeert, zodat vernieuwing en industrieel erfgoed hand in hand gaan.”

Toegegeven, in de keuzen van de gemeente voor versterking van het profiel en de economische positie van Breda staan heel weinig tot de verbeelding sprekende vergezichten, het is een beetje meer van dit een beetje minder van dat. Maar wat dan? Hoe moeten we Breda op de kaart zetten?

“Niet te wild dus, het moet hier een beetje veilig blijven. De wereld is op zoek naar nieuwe woonvormen waarin we zuiniger en zelfvoorzienend zijn. Energieneutraal, eigen voeding produceren - ooit de krachtbron van onze streek, onderdeel van de natuur of een verrijking aan de natuur. Als je ruimte voor experimenten maakt, die creatiever, energie-efficiënter en soms kleiner zijn, komt iedereen kijken.”

In deze stad is kleiner wonen of alternatief wonen geen optie, dat sluit op ijjige 'njets' van het bestuur, want 'dat is geen kwaliteit'.

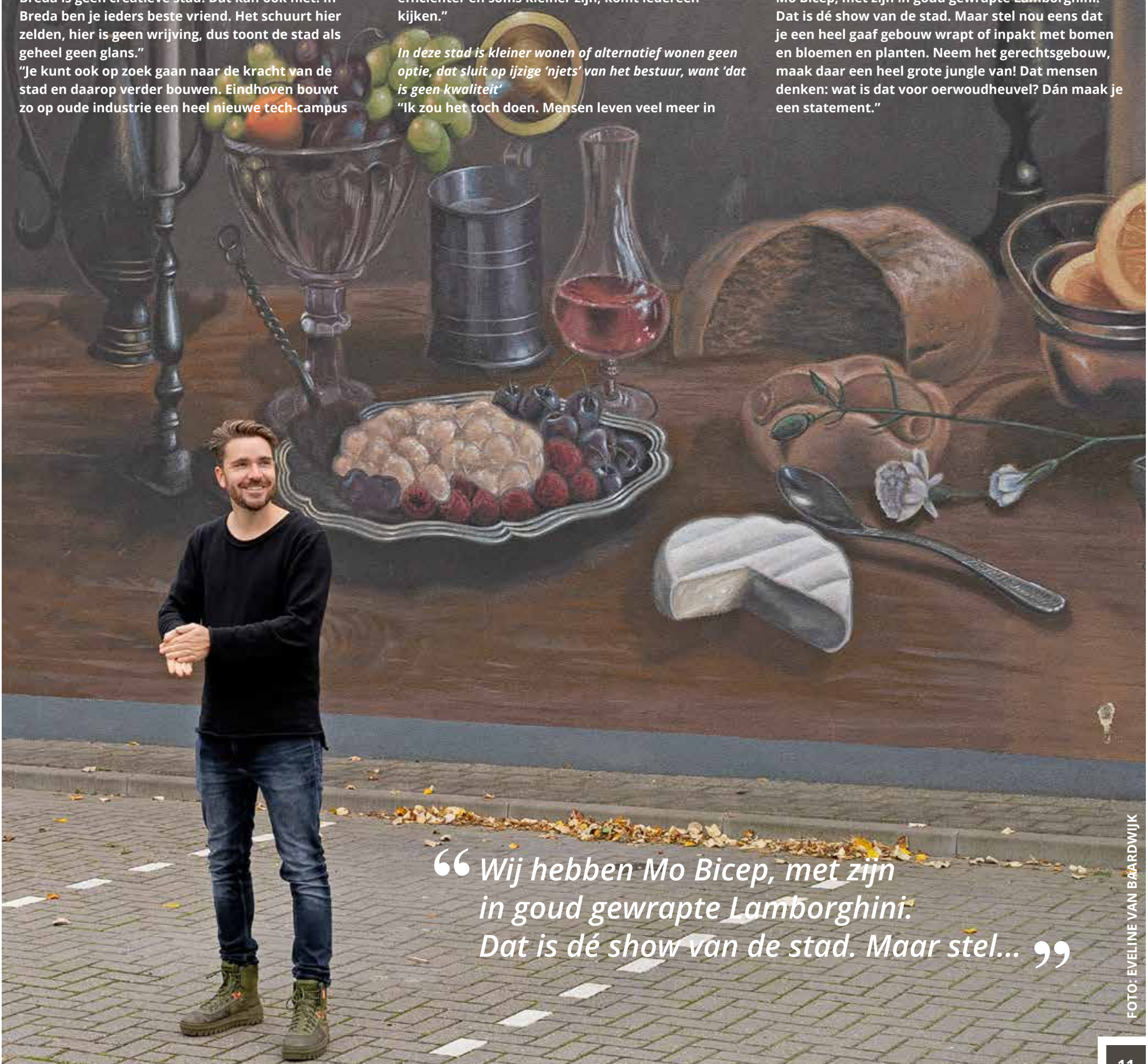
“Ik zou het toch doen. Mensen leven veel meer in

verschillende leefvormen. Nogal wat mensen zoeken naar zuiniger, circulaire, duurzame vormen van wonen. Laat het woonexperiment deel uitmaken van het nieuwe DNA van Breda: dat dat hier kan.”

ALLE SOORTEN MENSEN

“En niet op een grasveldje, nee maak een hele wijk waar alle soorten mensen, met veel of weinig geld, maar met creativiteit en overtuiging, hun gedroomde huis kunnen maken. Dat wordt een wijk waar bezoekers straks doorheen kunnen dwalen en zich afvragen: waarom hebben wij dat niet gedaan? En de gemeente zet er een groene woontoren met ongedachte woonconcepten tussen als statement van het nieuwe, duurzame wonen.”

“Je creëert zo iets waar vraag naar is: woningen. Zo kun je als stad laten zien: Hier zijn wij mee bezig. Want als je echt aandacht wilt vangen, heb je grensverleggende architectuur nodig. Wij hebben Mo Bicip, met zijn in goud gewrapte Lamborghini. Dat is dé show van de stad. Maar stel nou eens dat je een heel gaaf gebouw wrapt of inpakt met bomen en bloemen en planten. Neem het gerechtsgebouw, maak daar een heel grote jungle van! Dat mensen denken: wat is dat voor vrouwoudeheuvel? Dan maak je een statement.”

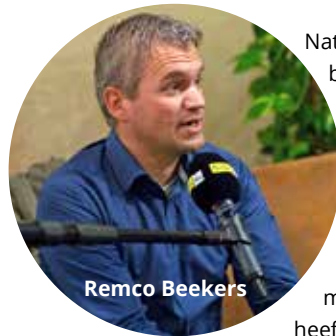

“Wij hebben Mo Bicip, met zijn in goud gewrapte Lamborghini. Dat is dé show van de stad. Maar stel...”

FOTO: EVELINE VAN BAARDWIJK

Boeren en natuurbeschermers: geen liefde op het eerste gezicht

Natuurbeschermers kritiseren boeren, vanwege de 'industriële' landbouw of veeteelt die ze bedrijven met ongewenste vormen van onkruid bestrijden. Ook vanwege de bio-industrie, waar de plofkop als treurigmakend symbool het kistkalf heeft afgelost. Nee, die boeren, die hebben niet veel met de natuur. Of...?

"Onjuist", zeggen Remko Beekers en melkveehouder Hein Peeters in het Natuurcafé, het live debat met boeren en natuurbeschermers dat Stad van Straks eind september organiseerde en uitzond op BredaNu. Beekers is kweker van tuinplanten en afdelingsvoorman van de ZLTO - de belangenclub van de boeren in Zuid-Nederland. Hij vindt dat in zijn werkgebied, de Baronie van Breda, geen sprake is van grootschalige landbouw of veeteelt, en zeker geen 'industriële' vorm daarvan. "Hier werkt de boer samen met de natuur, daar ben je als boer van afhankelijk. Soms gaan regels daar dwars doorheen, waardoor je de natuur niet kunt volgen."

Melkveehouder Peeters, die 330 koeien melkt op zijn bedrijf in de snelwegenhoek in de Rith: "Ik heb elk dag met de natuur te maken. Ik heb ook geen conflict met de natuur. De steenuiltjes zijn zo gewend aan het voeren van de koeien dat ze gewoon op twee meter van de tractor blijven"

Misschien melk leveren aan de stad

Kunnen ook grotere boeren in het buitengebied van Breda de stad voeden? Hein Peeters speelt, nog heel voorzichtig, met de gedachte om zelf een melkfabriek te beginnen. "Mijn vader zei, 'als je zo dicht bij de stad zit, heb je altijd een streepje voor'.

Daar wonen 180.000 mensen. Als die allemaal 's ochtends een glaasje melk van mij drinken, komt het misschien wel goed. Het is wel een forse investering, maar als je ziet wat er nu allemaal onderweg blijft hangen."

Melk levert de boer nu 31 cent per liter op, even veel als een halve eeuw terug. De consument is in de super al gauw een euro kwijt. Peeters ziet nog geen eurotekens. "Ik wil ook eerst heel zeker weten dat de kinderen, de oudste is net achttien, ervoor gaan om dit bedrijf voort te zetten." Dat zou wel tamelijk speciaal worden, want zijn voorvaders kochten de boerderij in 1880. Hein is van de vijfde generatie. Peeters en echtgenote Wilma melken in de oksel van de A16 en de A58 in De Rith 330 koeien, die bij elkaar 10.000 tot 11.000 liter melk per dag leveren, nu nog aan de coöperatie.

zitten. Ben ik als boer alleen geloofwaardig wanneer ik op klompen en met een rode zakdoek om de koeien ga melken?"

"De nadelen van het boerenbedrijf worden niet opgesomd", vindt voorzitter Jan Woolderink van Natuurplein De Baronie nadat een promotiefilmpje van de ZLTO is vertoond. "Die nadelen zijn er ook. We leven met z'n allen in Nederland, we willen een woning, een boterham, industrie, recreëren, maar die dingen werken elkaar en ook de natuur tegen. We moeten naar natuurinclusieve landbouw en natuurinclusieve manieren van bouwen. Dat houdt in, dat je overal waar je iets teelt of neerzet je je eerst vergewist van de gevolgen voor de natuur. Ik gun ook boeren van harte een goede boterham, maar de economie komt niet altijd eerst." Ook de nieuwe boeren, de stadslandbouwers, mengen zich in het debat. Olga Kroes van Warmoezerij Wolfslaar vertelt dat het tien jaar kost om een akker in balans te krijgen met een gesloten kringloop, en welke prijzen de consumenten ('opgevoed door de grootgrutters') wel of niet willen betalen. Joost Barendrecht van Natuurplein vult aan: "Natuur is de basis van alles. Wij mensen zijn daar een onderdeelje van in het ecosysteem waarin alle planten en dieren hun plek hebben." Heel veel soorten hebben die plek al verloren, vooral vanwege ingrepen van de mens, zodat de zogeheten 'biodiversiteit' - de variëteit aan soorten - aanzienlijk is teruggelopen. Barendrecht: "Veel is te winnen, wanneer elke plannenmaker de natuur als partner beschouwt. Het is ook in ons eigen belang om de natuur - die ons van schone lucht en voedsel voorziet - in ere te houden."

Natuurbeschermers Aad van Diemen stelt voor boeren te compenseren voor 'natuur-gerichte' activiteiten. Niet elke boer voelt ervoor. Melkveehouder Peeters: "Ik ben ondernemer. Ik neem graag risico en zit niet te wachten op een gegarandeerd inkomen." Barendrecht, de grote regeldruk in sector en landschap erkennend, zoekt verbinding: "Maar laten we met elkaar in gesprek blijven", luidt zijn constructieve voorstel. Daar wordt instemmend op gereageerd.

Babbe Hengeveld

Tommy Vincenten twijfelt over toekomst als veehouder

Tommy Vincenten

"Ik zie de toekomst niet somber in," zei hij nog dapper, begin dit jaar in de eerste Stad van Straks krant. Maar inmiddels heeft de twijfel heeft toegeslagen bij Tommy Vincenten. De veehouderszoon uit het buitengebied boven Prinsenbeek aarzelt nu om het bedrijf van zijn ouders over te nemen. Hij ziet tenminste twee hobbels: De boerderij zou gepachte grond en een eigen stuk kunnen kwijt raken. "Maar veel is nog onduidelijk", zegt Tommy, "en dat maakt het lastig om besluiten te nemen over de toekomst."

FOTO: LAURENCE BETJES

Stad en buitengebied raken meer en meer verweven

Breda heeft aan alle kanten buitengebied: drie bossen, polders aan de noord- en westflank en wat hoger gelegen delen naar het Zuiden. Stad en buitengebied raken meer verweven, zo verwachten de toekomstverkenner. Lang is gedacht dat het toch vooral de stad was die voor welvaart zorgt, waar dus iedereen liefst naartoe wil. Het klopt deels, veel mensen kiezen voor wonen in de stad, waar loopbaankansen liggen en waar de voorzieningen dichtbij zijn. Maar het 'platteland', zo erkennen ook verstopte steden-bouwers als architect Rem Koolhaas en rijksbouwmeester Floris Alkemade, is juist van grote waarde voor die stadsmensen en voor de oplossing van de grote vragen van deze tijd. Denk aan klimaat en waterbeheer, denk aan ruimte, ook om te wonen, verzorgd te worden en te werken. Stad en buitengebied kunnen niet zonder elkaar. Ze hebben elkaar ook meer nodig: De stad en haar bewoners hebben het buitengebied nodig om te profiteren van rust en ruimte in 't groen, wellicht voor duurzame energieopwekking en mogelijk ook steeds meer voor voedselproductie. De mensen in het buitengebied kunnen de stad benutten, omdat de stad klanten levert voor de boer en ook op bedrijventerreinen ruimte biedt voor vernieuwende agrarische activiteiten, zoals verticale landbouw. Ook kan de stad seizoenswerkers huisvesten. Hoe gaan stad en buitengebied met elkaar de toekomst in? Met een beter evenwicht tussen natuurwaarden en al die menselijke activiteit? Met, waar mogelijk, een herstel van de biodiversiteit?

FOTOLEVÉLINE VAN BAARDWIJK

Terwijl in het Natuurcafé de camera's draaien zijn hier in gesprek (v.l.n.r.): Joost Barendrecht (Natuurplein De Baronie), Mark Steinbusch (Herenboeren Op 't Lies), Olga Kroes (Warmoezerij Wolfslaar), Ciska en Angela Smaling van tuinderij De Groen Schakel en Babbe Hengeveld van Oergroen, dat voedselbossen laat groeien.

Dan de regels. Minder grond betekent minder mestquotum, dus extra kosten om mest elders af te zetten. Minder grond is ook, minder opbrengsten van hooi en gras en minder 'draagvlak' voor de vaste kosten, zoals de kosten van investeringen in machines. Moeder Sylvia vindt het verschrikkelijk, maar begrijpt haar zoon. "Zoals Arnold en ik destijds met z'n tweeën begonnen, dat kan niet meer. Nu moet zijn partner bijverdienen. Het is bijna niet meer te doen. De lasten nemen alleen maar toe. Hoe kan een melkveehouder zijn geldstroom vergroten? Door meer melk te produceren. Maar dat kan niet of nauwelijks." Gevraagd wat dit met haar doet zegt ze: "Het voelt als falen. Dat ik hem geen boer heb kunnen maken."

Kringlooplandbouw
Ondertussen wil Minister Schouten het liefst naar kringloop-land-

bouw en veeteelt. De veehouder voorziet dan ook in de voederbehoefte van zijn dieren. Daar is juist (dure) extra grond voor nodig. Of de boer moet de veestapel inkrimpen. Tommy Vincenten: "Circulair zou heel mooi zijn, maar de landbouw legt al heel veel stoffen vast in gewassen. Ik denk dat veel boeren kringlooplandbouw een goed idee vinden, maar de prijs moet ook goed zijn."

Ooit, halverwege de vorige eeuw, kreeg de boer drie kwartjes voor een liter melk (ofwel € 0,34) en die prijs geldt nog steeds. Kosten stijgen, dus de boer kan alleen overleven door schaalvergroting en efficiencybevordering. Precies de omgekeerde route. "De samenleving wil meer kleinschaligheid, maar de markt werkt de kleine boeren er zo steelsmatig uit", weet Tommy.

René en Angela telen voor de Bredanaars

In de Stad van Straks eten de mensen misschien wel veel meer groenten, (een beetje) vlees en fruit uit het Bredase buitengebied. Kleinschaliger, vernieuwende en circulaire landbouw, wint heel voorzichtig aan populariteit. René en Angela van Haperen, zachtfruittelers in De Rith, kozen er bewust voor niet langer te leveren aan groothandel en veiling, maar zich op de Bredase consument te richten.

Angela en René van Haperen

"De binding met de consument is ook een kracht", zegt René. "We telen nog steeds aardbeien, frambozen, bramen en blauwe bessen. We telen wat wordt afgenomen. Als er wat over is doen we soms acties en we geven aan de Voedselbank." Groenten doen ze niet meer, die kopen ze het liefst van collega's in de buurt, al wordt dat steeds moeilijker. "Er zijn er steeds minder. Ze hebben geen opvolger." Angela: "Door schaalvergroting is alles eigenlijk te goedkoop. Mensen kopen bij ons, omdat de sfeer hen bevalt, maar het is ook een kwestie van het ons gunnen."

Corona helpt de boer

De winkel draait dit jaar erg goed. "Het is veel drukker dan normaal. Even naar de boer is ook een uitje voor de mensen", zegt Angela. "En we hanteren dezelfde prijzen als de winkels in de stad." Verduurzamen gaat bijna vanzelf, als je terugschakelt. "Wij gebruiken nu veel minder gas. Bij ons is dat ook sport geworden. Dat wordt trouwens niet echt gestimuleerd, want hoe meer je verbruikt, hoe lager de prijs." Het bevat de Van Haperens, dat terugschakelen. René: "Bij de groothandel werd jouw partij meteen in prijs verlaagd als er op één aardbei een plekje zat. Dat probleem hebben we niet meer. Ik heb dit jaar niet één keer gespoten tegen vruchttrot."

Wat wil Natuurplein de Baronie?

- Handhaaf het natuurnetwerk van de provincie en voeg daar liefst een fijnmazig lokaal natuurnetwerk aan toe, via wegbermen en slootkanten, zodat alle soorten er gebruik van kunnen maken en zo ook de stad kunnen bereiken.
- Houd vooraf al rekening met natuurwaarden wanneer er iets moet worden gebouwd. Voorkomen van natuurschade is beter dan genezen.
- Bouw of ontwikkel zoveel mogelijk 'natuurinclusief': houd rekening met andere soorten dan de mens en voeg waar kan elementen toe, van groen tot nestkasten, om ook die te laten gedijen.
- Speel in op initiatieven van mensen in de stad die voor de natuur of met natuurversterkende initiatieven bezig zijn.

De 'nieuwe' boeren

Herenboeren Op 't Lies
Dit gemengde agrarische bedrijf met ook kippen en varkens pacht sinds begin dit jaar van de gemeente een akker van 20 hectare aan de rand van het Liesbos. Een professionele boerin staat de nu tweehonderd actief meewerkende leden en hun gezinnen bij. Leden leggen eenmalig tweeduizend euro als 'investering' in en betalen een maandabonnement van dertien euro 'per mee-etende mond'. Duurzame voedselproductie, met aandacht voor landschap en natuur, bewustmaking van de relatie mens-natuur en 'grip op wat je eet' zijn doelen.

De Groene Schakel
Permacultuur is de methode bij 'zorg-tuinderij' De Groene Schakel van de zussen Ciska en Angela Smaling. Zorg voor de aarde en voor de mens wordt hier dagelijks geleverd. Hier worden groenten en fruit geteeld aan de rand van het Liesbos net buiten Prinsenbeek. Een voedselbos staat op de agenda. Binnenkort hopen ze enkele mensen met een beperking een gezonde dagbesteding te bieden. Het streven: "De landbouw moet kleinschaliger worden, minder belastend voor de aarde."

Warmoezerij Wolfslaar
Alweer meer dan twintig jaar is Olga Kroes de drijvende kracht achter Warmoezerij Wolfslaar, waar kruiden en groenten worden geteeld en sinds een paar jaar ook druiven die mooie flesjes wijn opleveren. Ook hier permacultuur, dus met de natuur en de aarde mee werken, de aarde ook zoveel mogelijk met rust laten. Vrijwilligers doen het werk, Wolfslaar ontvangt ook veel bezoekers, want de warmoezerij leert mensen graag hoe natuur en groei en bloei in elkaar steken.

Babbe's Voedselbos
Babbe Hengeveld en haar bedrijf Oergroen doen in voedselbossen, organisch groeiende boslandschappen, waar op elke 'etage' eetbare producten groeien. Dat gaat van wortels en knollen in de bodem tot de hoogste tamme kastanje of andere noten. Ertussenin groeien groenten, kruiden, bessen, fruit, te veel om op te noemen. Voedselbossen kunnen na verloop van tijd mooie opbrengsten opleveren. "Je moet niet te veel ingrijpen", weet Hengeveld.

Wortels in Breda
Veerle Bruning, die al sinds haar studie als biologische dynamische landbouwer werkt, had geluk. Zij pacht in het Markdal anderhalf hectare grond van de Vereniging Duurzaam Markdal. Daarop kweekt ze groente, fruit en bloemen voor de leden. De leden kunnen wekelijks oogsten. Ze delen het risico, volgens het CSA principe, Community Supported Agriculture. "Mensen worden bewuster. Ze willen gezonde, onbespoten voeding, hun kinderen laten zien waar hun voedsel vandaan komt. Ze vinden het fijn om verse groenten te telen en op het land te zijn met elkaar."

Natuurcafé gemist: kijk terug op [Bredanu.nl/natuurcafé](https://bredanu.nl/natuurcafé)

Krachtige vrouwen van Breda alleenstaand, minimuminkomen en vechtlust

Kim, Helma en Angeline zijn alleenstaande vrouwen in Breda. Alle drie huren ze bij de woningbouwcorporatie en hebben ze een inkomen rond het sociaal minimum. Ook deze vrouwen hebben te maken grote veranderingen die op hun af komen, zoals de energietransitie. Hoe beleven zij die? Hebben zij het idee dat ze mee kunnen en mogen doen?

Opnieuw beginnen, maar eerst schoonmaken...

Kim (39)

"Ik ben beveiligd geweest, dat was echt mijn droombaan. Door corona heb ik geen praktijkexamen kunnen doen, dat moet om de zoveel tijd, en nu is mijn pas verlopen. Nu moet ik weer helemaal opnieuw beginnen om mijn bevoegdheid te halen. Het is hartstikke krom en onnodig. Ik kan het niet betalen en ben maar aan het schoonmaken gegaan. 's Ochtends om vijf uur sta ik op om schoon te maken. Mijn dochter ligt dan nog in bed.

We wonen met zijn twee, ik en mijn dochter van 11 jaar, en we hebben samen een hond. Ik huur mijn huis, een ééngezinwoning, we hebben twee slaapkamers en een zolder. Er is dubbel glas maar het huis is niet geïsoleerd. Mijn gordijnen wapperen, de wind komt er zo doorheen. De verwarming staat op drieëntwintig graden. We hebben een paar keer een lekkage gehad, dat hebben ze nog steeds niet opgelost. De balken rotten. De opzichter zegt, dat moet je zelf doen. Maar ik vraag me dan af, waar ligt de grens? We hebben gewoon niks te vertellen. Doe het zelf maar, dat is het gevoel dat ze me hier steeds geven. Ik ben er boos over, ik betaal bijna zeshonderd euro huur. En als ik iets aan mijn huis wil doen, als ik het wil verbeteren, dan word ik niet gehoord. Ik heb het gevoel dat er op mij wordt neergekeken. Dat ik niet zou willen werken. Mensen zouden eens in onze schoenen moeten staan.

Ik heb maar één lampje aan 's avonds, dat doe ik voor mijn dochter. Het is haar toekomst, ik ben me bewust van mijn energieverbruik en doe dus zuinig aan met licht. Ik heb wel een auto. Tijdens de lockdown zag je de rust die er heerste, de kalmte in de stad. Ik zou graag een autoloze zondag zien, met kinderen op straat. Net als vroeger."

In 2050 moeten 7 miljoen woningen en 1 miljoen andere gebouwen van het aardgas af zijn. Dat betekent isoleren en gebruikmaken van duurzame warmte en elektriciteit. Als eerste stap moeten in 2030 de eerste 1,5 miljoen bestaande woningen verduurzaamd zijn. Het Rijk kiest voor een wijkgerichte aanpak, omdat ingrepen in de energie-infrastructuur op wijkniveau aan andere maatregelen kunnen worden gekoppeld. De verduurzaming van gebouwen gaat dus wijk voor wijk, in een steeds hoger tempo. De gemeenten moeten in 2021 weten welke wijk wanneer aan de beurt is.

Angeline (65)

"Ik maak me zorgen om de huizen. Deze huizen zijn honderd jaar oud. Een buurvrouw hier woont voor driehonderd euro per maand, ik voor vijfhonderd euro. We hebben een lage huur voor een huis met een tuin in de binnenstad. Maar de grond gaat duurder worden met de energemaatregelen en ook met het project Gasthuisvelden aan de overkant. Ik weet ook dat er een slooprend is in de grote steden. Ik wil weten wat ze écht van plan zijn. Maar ik krijg geen helder antwoord.

De meeste mensen in Fellenoord zijn niet met grote onderwerpen als de energietransitie bezig. Zoiets komt pas dichtbij als het voor de deur staat. Het is pas belangrijk voor de mensen, zodra het hen persoonlijk raakt. Ook denken mensen, het is de gemeente dus het heeft geen zin om iets van me te laten horen.

Wij hebben het nieuws dat wij van het gas af zouden gaan via de krant moeten vernemen. De afspraak was om dit vanaf dag één met de bewoners te doen, maar dat is niet gebeurd. We hebben het uitgezocht: In januari 2018 heeft Breda een handtekening gezet onder het plan om de energietransitie voor elkaar te krijgen, onder andere met het warmtenet. Ook de woningbouwcorporatie heeft hieronder zijn handtekening gezet. Dus ze zijn al die tijd al bezig geweest zonder ons.

Als we op het warmtenet zouden gaan, zitten we straks allemaal vast aan dezelfde energieleverancier. De energie-maatschappij van het warmtenet, Ennatuurlijk, is helemaal niet zo duurzaam. Ze krijgen hun restwarmte van de Amercentrale en die is hartstikke vervuilend en werkt op hout en kolen. Maar het zal de gemeente een worst wezen lijkt wel. Nu hebben we nog een vrije keuze in onze energie-maatschappij. Ik vind het heel belangrijk dat wij die vrije keuze blijven houden. Er zijn bewoners die de keuze maken voor een groene leverancier, omdat ze dat belangrijk vinden. Dat wordt ze dan ontnomen."

Ik wil weten wat ze echt van plan zijn. Maar ik krijg geen helder antwoord.

AANTAL ALLEENSTAANDEN GROEIT

Van alle huishoudens van Breda is nu 43 procent alleenstaand, in 2040 is dat 47 procent, we naderen de helft... Het aantal alleenstaanden groeit met een kwart tot bijna 50.000, aldus de prognoses van de provincie. Landelijk gemiddeld is nu 39 procent een eenpersoons huishouden. Breda telt nu ruim 6000 een-oudergezinnen, daar komen er volgens deze prognose tot 2040 zo'n 1500 bij. In 2040 zou Breda 206.000 inwoners tellen, nu zijn dat er 185.000. Het gemiddelde inkomen per inwoner in gemeente Breda is €27.500. Van de huishoudens in gemeente Breda heeft 7,40 % procent een inkomen op of rond het sociaal minimum. Van een alleenstaande ouder vanaf 21 jaar is dat 1230,40 euro. (Bron: UWV en allecijfers.nl)

De mensen die in armoede leven, die hoor je nooit, terwijl er wel van alles over hun wordt besloten. Dat moet anders.

Helma (42)

"Ik zit in de bijstand en ontvang 825 euro per maand. Ik heb een leuk huis, ik heb vrienden, ik kan niet naar de bioscoop, maar ik kan af en toe best iets leuk doen. Het hoeft niet altijd geld te kosten. Ik zal wel blij zijn als ik uit de bijstand ben. Het doet iets met je, ik voel me minderwaardig. Ik heb bijvoorbeeld geen geld om biologische producten te kopen, terwijl ik wel gezond wil eten. Of neem mijn huis, ik heb een brief van de woningbouwcorporatie gekregen waarin staat dat ze groot onderhoud gaan plegen: De kozijnen, de dakgoten. Ik zou een wijkactie willen opzetten; met zijn allen vragen of we het groot onderhoud zo kunnen doen dat we meteen een duurzaam huis hebben.

We moeten toe naar een systeem waarin het voor iedereen mogelijk wordt om gezond en duurzaam te leven. Duurzaamheid is voor mij juist ook medemenselijk zijn. Daarvoor heb je de moed nodig om eerlijk naar jezelf te kijken. Hoe ga je om met jezelf en met de ander? De media zouden meer perspectieven mogen laten zien. Waar zie je nou op televisie een bijstandsmoeder aan tafel? We krijgen zo'n eenzijdig beeld, er zitten altijd succesvolle mensen aan tafel. De mensen die in armoede leven, die hoor je nooit, terwijl er wel van alles over hun wordt besloten. Dat moet anders."

Deskundigen zitten ook in de buurt

Zeven tips van bewoners rondom het Erasmusplein

Met de nieuwe Omgevingswet moet je voortaan bij projectaanvragen aangeven hoe je bewoners betreft en wat je met die input doet. Dat voorkomt bezwaren achteraf, is de gedachte.

Als je met je buurtgenoten goed weet te organiseren heb je straks dus meer kans om invloed uit te oefenen op je buurt. Maar, hoe doe je dat nou? En wat is ervoor nodig? Wil Bongers en Marion Pach, bewoners rondom het verloederde Erasmusplein in Blauwe Kei, weten het.

1 Begin gewoon

Wij wonen hier nu twintig jaar en ik denk dat er vanaf de jaren zeventig niks meer is gebeurd. Het is een versteend plein. Het zou een heel levendig plein kunnen zijn, maar dat is het niet. Het voelt wel als pijnlijk natuurlijk. Het doet iets met je zelfbeeld als je in een buurt woont waarvan een winkelplein er verloederd bij ligt.

Je hebt iets nodig om het op gang te brengen en betrokkenheid binnen de buurt te organiseren. In de Blauwe Kei was een buurtcomité met een voortvarende voorzitter. Via het wijkblad zocht hij mensen die zich wilden inzetten voor het verbeteren van de buurt. Binnen een mum van tijd was er een enthousiast groepje mensen.

2 Sta op als kartrekker of wijs er één aan

Je hebt iemand nodig die toelooze energie heeft, iedereen erbij houdt en de kar blijft trekken. Bij ons is dat Han Nieberg. Die

heeft de buurtbewoners bij elkaar weten te brengen. Wij zijn inmiddels heel actief, maar wij vinden dit ook leuk. We hebben ook alle twee een volle baan dus het vraagt ook veel van ons. Het valt niet altijd mee om iedereen erbij te houden.

3 Zoek mensen in de wijk met specifieke kennis en ervaring

In elke wijk heb je wel mensen die precies dat kunnen inbrengen wat je nodig hebt. Ik ben zelf architect en ik kijk verder wanneer ik even een frietje ga halen op het plein. Ik denk dat in elke wijk wel mensen zitten die kennis hebben van groen of bebouwing, of van communicatie en pr. Die heb je wel nodig.

4 Houd het niet bij één keer

We hebben via het wijkblad eerst geïnventariseerd en geturfd wat er allemaal aan wensen leefde. Wat vindt de buurt nou eigenlijk van het plein en waar heeft ze behoefte aan? We hebben daarna samen met de buurt geschetst. Later mochten ze een blaadje inleveren bij de kapper en uit een paar opties hun voorkeur aangeven en opmerkingen erbij schrijven. Dan krijg je ook kanttekeningen terug; water trekt ratten aan. Of, wordt het geen hangplek? Voor ons maakt het niet uit, wij willen vooral een combinatie van goede ideeën.

5 Laat zien wat je met de input doet

Uit de inventarisatie kwamen drie varianten. Eentje met een

accent op water, een meer richting groen en een die meer op ontmoeten is gericht. Alles wat er is geschetst met de buurt hebben we toen uitgewerkt op grote vellen. We hebben ook een boekje gemaakt dat je kunt openklappen.

6 Spreek de taal van de wethouder

Door de hele stad en ook de Blauwe Kei is een groen pad bedacht, het Groene Lint heet dat. Met koele paden en allerlei duurzaamheidsprincipes. Dat pad loopt over het plein. In onze eerste schetsen waar de wethouders naar kwamen kijken hadden we dat pad er ook doorheen getekend. En we hebben toen ook alle duurzame woorden in ons concept gebruikt: klimaat adaptatie, verkoeling, regenwateropvang. De wethouders waren toen heel enthousiast. Die hadden zoiets van, kom maar op.

7 Houde de lijn met de gemeente kort en warm

Wij hebben als buurt het geluk dat we een buurtwerker toegewezen hebben gekregen. We zijn nu zo ver dat onze tekeningen binnen de gemeente zijn neergelegd bij de groen ontwerpfdeling. We hebben gevraagd of wij vooraf een gesprek mogen hebben met de ontwerper, om nog een keer goed de ideeën toe te lichten, zodat we mee kunnen denken in het proces. Dat is toegezegd. We hebben er vertrouwen in en tegelijkertijd blijft het ook afwachten wat de Gemeente werkelijk doet met je plannen.

6 Duurzamer maken van de stad kan veel sneller?

We vroegen het aan jullie op Facebook. "Hoe moeilijk is het om volledig duurzaam te bouwen", reageert Hanne Peters die afgelopen jaar haar eigen huis bouwde. "De balans slaat vaak door naar financieel individueel belang in plaats van leefbare toekomst voor iedereen en de individuele bijdrage die de mens daarbij kan leveren." Hanne vraagt aandacht voor zuinig (her-)gebruik van grondstoffen en bouwmaterialen.

Bewustwording bij betrokkenen daarover kost tijd, weet ze. Het is dus de vraag of snelheid hier boven zorgvuldigheid moet gaan. Ze bepleit regels waarbinnen de bouw moet plaats hebben, zoals een maximale CO2 belasting en een belasting op de (aantasting van) biodiversiteit. "Dan zal Breda een echte stad van de toekomst worden!"

Lees nog veel meer reacties op de achterpagina!

Datatech bestuurt de huur-scooter

Sinds eind oktober kun je in Breda abonneren op een tweede deelscooteraanbieder, die van Check. Tenminste, als je achttien jaar of ouder bent en een rijbewijs hebt. "Uit de cijfers blijkt dat de meeste schadegevallen voorkomen bij gebruikers tussen de zestien en achttien jaar", verklaart mede-oprichter Paul van Merrienboer die keuze. Van Merrienboer ziet Check overigens niet als een deelscooter bedrijf, maar als een tech- en dataonderneming die de makkelijkste weg van A naar B wil faciliteren voor de reiziger. "Dat kan ook met steps, met drones of met auto's."

Maar vooral dus met data, heel veel data, en slimme technieken zoals artificial intelligence tools die met gezichtsherkenning gebruikers kunnen verifiëren, of voor de reiziger als het ware nadenken over die makkelijkste weg. Zo werkt Check samen met het digitale lab van de Nederlandse Spoorwegen waar ze met zo'n veertigduizend klanten werken aan zogenaamde connected ritten. "Je wilt voor mensen hun hele rit in kaart brengen, en op de juiste plekken op de juiste tijd het snelste en makkelijkste vervoermiddel kunnen aanbieden", zegt Van Merrienboer. "Zo kun je bijvoorbeeld mensen incentives geven om deelscooters op bepaalde dropoff zones op piekmomenten af te leveren."

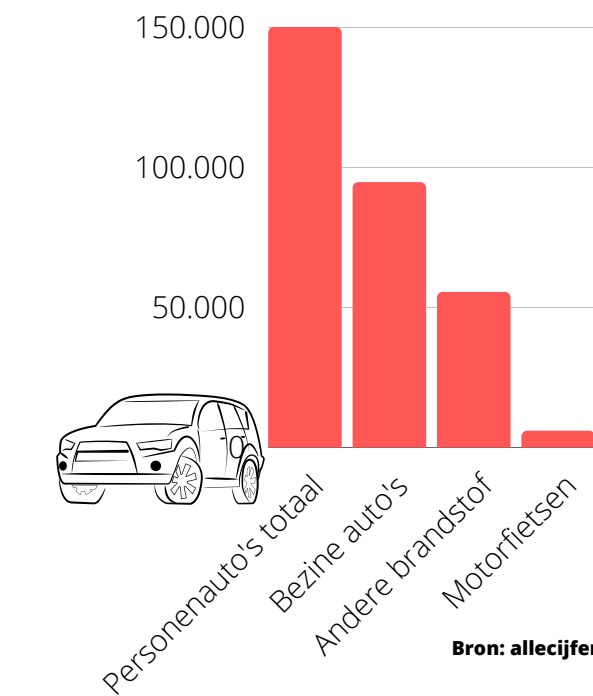
Of er wel ruimte is voor een nieuwe aanbieder van de deelscooters? In vijf dagen meldden zich duizend abonnees aan voor een van de tachtig scooters van Check, die in die vijf dagen gemiddeld drie ritten per dag reden, weet Van Merrienboer. "Er zijn maar drie aanbieders in Nederland, we weten elkaar heel goed te vinden en hebben elkaar juist nodig om meer volwassen te worden."

f Liever groen en speelplekken in mijn straat dan auto's? We vroegen het op facebook en kregen deze reactie van Séverine Blok: "Zeker, maar dat is helaas niet overal te realiseren. Bewoners hebben nou eenmaal auto's. Dit hoort bij het straatbeeld. Mijns inziens is het belangrijker om beleefbaar groen van formaat te maken op korte afstand van woningen in wijken dan snippergroen door enkele straten te vergroenen. Maak aaneengeschaalde groene structuren voor langzaam verkeer en accepteer de auto in het straatbeeld bij bestaande woonstraten."

Lees nog veel meer reacties op de achterpagina!

Autobezit in Breda 2019

Meer thuis is vaker met de fiets eropuit

De Fietsersbond in Breda ziet kansen voor de fiets. Auto's de binnenstad uit, meer fietspaden. Alleen de VVD nog een beetje bewerken.....

"Thuiswerken is met deze pandemie in een ander daglicht komen te staan. Afstanden worden kleiner. Je gaat je toch meer in de eigen omgeving verplaatsen. Kom op, Breda, pak die kans op verandering", spoort Ruud Janssens van de Fietsersbond ons aan.

Er is ruimte, maar er is te weinig ruimte voor de fiets, ziet Janssens. "In alle steden zie je de fietsruimte drukker worden. Maar ja, mensen wanen zich veilig in hun auto." Ook in Breda? "Ik heb pas met de wethouder gesproken en hem voorgehouden: wat hebben jullie nu geleerd van deze crisis?", antwoordt Janssens. "Nou, dat was verdomd weinig. Het bestuur vindt dat het al heel goed gaat in Breda, terwijl andere steden extra fietspaden aanleggen op plekken waar nu met minder autoverkeer is. Maar gelukkig herkennen veel fracties zich in onze benadering. Alleen de VVD wil mensen, als het om de auto gaat, de keuze laten." Geen goede zaak, volgens Janssens. "In Breda worden mensen als het ware uitgenodigd om met de auto tot diep in de binnenstad te komen. Tegelijk hoor je dat er meer ruimte nodig is voor andere zaken, groen, wonen, ontmoetingsplekken, enzovoort. Waar komt die ruimte dan vandaan? De VVD lijkt niet bereid autoruimte in te leveren. Die gelooft in verandering met behoud van wat we hebben. Dus niet de auto uit de binnenstad, want dan lopen de omzetten van de middenstand terug, zeggen de winkeliers altijd. Weet wel: Een auto neemt de ruimte in van zes fietsen." Een oplossing heeft Janssens ook: "Maak mobiliteitshubs met parkeerplekken vanwaar je met kleinschalig openbaar vervoer naar het centrum kunt. Ideaal is natuurlijk: met de fiets."

Digitalisering, de energietransitie, biodiversiteit en nieuwe mobiliteit; we hebben met grote transitie te maken die onze wereld opschudt en transformeert. En het lijkt erop dat niet iedereen daarin gelijk op gaat en ervan profiteert. Toch kan dat vrij eenvoudig, ziet Raymond Sparreboom. Hoe? Scan de QR code en ontdek het.

Over de RODE loper de stad in

Dat we nog altijd niet massaal elektrisch autorijden vindt Paul van de Coevering, lector Urban Intelligence aan de BUs niet zo gek. We hebben hier te maken met een diep ingrijpende verandering in onze manier van verplaatsen. Met de elektrische deelscooter die sinds de zomer in Breda rijdt, gaat het wel heel snel. "Met een heel nieuw product maken we makkelijker een overstap."

De timing van de deelscooter is ook wel heel goed, ziet Van de Coevering. "Door corona stappen mensen minder graag in de bus. Met de fiets kunnen ze ook, met de scooter komen ze verder. De bereikbaarheid, flexibiliteit en vrijheid is groot met de scooter, vooral voor jongeren."

De positieve effecten zijn van dit nieuwe vervoermiddel nog te bezien. "Als blijkt dat mensen van de fiets overstappen op de scooter zullen mensen minder bewegen en meer stroom verbruiken. Ook het openbaar vervoer komt onder druk te staan. De bus had al concurrentie van de e-bike. De scooter zal de druk alleen maar vergroten," aldus Van de Coevering. Wel verwacht hij dat jongeren de overstap naar de deelauto makkelijker zullen maken. "Ze raken met de scooter al gewend aan delen."

Volgens Van de Coevering zouden Bredanaars minder de auto gebruiken als er betere en veiliger voorzieningen voor de fiets goed zouden zijn. "Mensen voelen zich op een aantal plekken niet veilig als ze in de binnenstad fietsen. Er zijn stukken, zoals bij Oude Vest waar het gevaarlijk is. Het straalt bovendien niks uit. Maak er een plein met een park van. Laat mensen op het Chasséveld parkeren en via een mooie route de stad in lopen." Van de Coevering zou Breda graag van haar etiket autostad af helpen. "Er is een aantal grootgebruikers, maar de meeste mensen zijn gematigde auto- en fietsgebruikers, blijkt uit ons onderzoek. Je kunt ze ook beter als een gemengde groep zien. Door automobilisten ook als fietser te benaderen kun je hen makkelijker aansporen om de fiets meer te gebruiken. De fanatieke autoliefhebber is lastiger te overtuigen." Ondertussen schaaft de overvloedig aanwezige auto-infrastructuur in de stad de leefbaarheid, vindt de lector. "We hebben meer ruimtelijke kwaliteit nodig. Zoals de Willemstraat, die van een asfaltvallei naar een entree voor de stad is getransformeerd. Of de Middellaan die nu fietsstraat wordt; geweld! Het is een grote misvatting dat bereikbaarheid met de auto dé factor voor economisch succes is. Wanneer bezoekers de auto aan de rand van de stad parkeren en bijvoorbeeld met de scooter of een step verder gaan, komen die ook comfortabel de stad in. Leg de rode loper - ruim baan voor tweewielers dus - uit voor mensen die de stad in komen."

Imke en Leanne stappen over hun drempelvrees en maken een ritje op de deelscooter

Ik zie ze al maanden rondrijden, maar heb er nog nooit opgezeten, de GoShare scooter. Je weet wel, die groene elektrische scooters waarvan er sinds juni 2020 enkele honderden van in de stad staan en rijden. Ik ben niet zo'n avonturier, dus vraag ik mijn beste vriendin Leanne mee.

Maar laat ik me eerst even voorstellen. Ik ben Imke, rechts op de foto. Links zie je Leanne. Wij zijn twee studenten die op kamers wonen, hier in Breda. Ikzelf woon in het centrum en doe vrijwel alles met de fiets of te voet. Leanne daarentegen pakt regelmatig haar eigen autootje. Maar scooter rijden, dat zijn we dus totaal niet gewend. Als ik een beetje rond ga vragen, blijken we niet de enige te zijn die een drempel over moeten om op zo'n scooter te gaan

zitten. Er zijn meer mensen zoals wij, best wel veel zelfs. Van de ongeveer 30 mensen die ik ken in Breda, is er slechts één die zich gewaagd heeft aan de deelscooter. Leanne's huisgenootje Sophie (21) gebruikte hem, omdat haar OV-kaart niet geldt in de zomervakantie. Maar waarom is het bij die paar keer gebleven? "Ze zijn duur," zegt Sophie. "Drieëntwintig cent per minuut klinkt niet meteen als een enorme uitgave, maar je bent al snel een half uur onderweg. Daardoor ben je voor een ritje toch een kleine negen euro kwijt. Zeker voor studenten is dit nogal een hap uit het dagelijkse budget."

Tijd om het zelf uit te proberen. Het is even wennen, zo'n scooter is best een groot en zwaar ding voor iemand die een fiets gewend is. Maar eenmaal onderweg geeft het een bepaald gevoel van vrijheid om zonder enige inspanning je toch redelijk snel te kunnen voortbewegen. En omdat hij elektrisch is,

hoor je hem niet. Het is dus echt een lekker ontspannen ritje. Rianne (34) ervaart het ook zo. Tijdens onze zoektocht naar gebruikers van de deelscooter komen we met haar in contact. "Met de scooter ben ik hartstikke mobil. Ik kom dan met de trein en pak de scooter verder, of ik parkeer mijn auto buiten het centrum en ga zo met de scooter de stad door. Ideaal!" Voor haar heeft deze nieuwe manier van vervoer veel veranderd. "Ik sprak eerst alleen in het centrum af. Nu ga ik net zo makkelijk naar een buitenwijk."

Voordat we het weten zijn de eerste vijftigertig minuten al om en staan we weer voor mijn huis. We sluiten de rit af op de app en meer hoeft je niet te doen. Als ik aan Leanne vraag wat zij ervan vond, zondert ze. "Dat was echt heel leuk! Als het wat goedkoper was, zou ik dit sowieso vaker doen. Nu misschien alleen voor kleine afstanden."

Jos Koniuszek, ondernemersvoorman

'Binnenstad vraagt beleving, bankjes en bomen in plaats van al dat blik'

Als voorzitter van het Ondernemersfonds in de binnenstad van Breda kijkt Jos Koniuszek graag vooruit. Vijf verbeteringen voor het centrum van Straks van de lange afstandsloper met een scherp oog voor de korte, maar zeker ook de lange termijn.

Vooraf ook zelf doen, ondernemer!

"Een aantrekkelijker binnenstad is ook vooral zelf doen. Ondernemen. Creatief zijn. Je bedrijf zo inrichten dat mensen er graag binnenstappen. We weten dat binnensteden het vandaag en straks vooral moeten hebben van beleving, van verrassing, van gave plekjes, van variëteit in aanbod en vooral ook van kwaliteit in aanbod. Zo ver is Breda nog niet, maar we zijn op weg. We hebben sfeergebieden nodig in de stad met onderscheidende kwaliteiten die liefst ook verbonden zijn, en zich richten op bezoekers-segmenten. Ik hoop dat onderne-

mers daar ook op willen aansluiten. En dat geldt ook voor de horeca. Leer denken vanuit bezoekersperspectief. Daar gaat het om."

Rijg een parelketting van verrassingen

"We hebben natuurlijk al best veel te bieden, maar bezoekers weten dat niet. Ze worden ook niet handig door de stad geleid. Liefst zou je op elke honderd meter in de binnenstad een eye-catching, verrassend element hebben. Dat kan een kunstwerk zijn, een winkel, een bankje met mooi uitzicht, een opmerkelijke horecagelegenheid, kortom, een parelketting van aantrekkelijke plekken.

Blik opzij

"Gastvrij willen we overkomen. Maar voel jij je gastvrij ontvangen als je via de Wilhelminastraat, toch een chique straat, de stad binnenkomt? Je bent daar even, je staat midden tussen blik, dat ook nog aan de lopende band rondjes rijdt om een parkeerplek te vinden. Heb je mooie winkels liggen aan

een parkeerplaats, wie wil zoiets? Mols, ook zo'n schandvlek. Jammer dat het college van burgemeester en wethouders daar niet durft door te pakken. Zet dat tenminste vol met bomen."

Creativiteit, midden in de stad

"We willen allemaal meer cultuur in de binnenstad. Die is in feite vertrokken met de verhuizing van kunstacademie St. Joost naar het buitengebied. Kunnen we dat herstellen? Dan krijg je ook veel meer bijdragen van creatieve jonge mensen aan het klimaat van de binnenstad."

Inlopers, blijf jezelf

"De inlopers, zoals de Boschstraat en de Haagdijk waar ik zit, die moeten vooral zichzelf blijven. Niet te veel naar de binnenstad kijken. In dit soort straten kan vernieuwing goed vorm krijgen, dat zijn ook andere prijzen dan in de binnenstad. Kijk naar de plannen die ondernemers en anderen voor de Haagdijk hebben gemaakt. Daar komt nieuw leven in, ook dankzij verpleeghuis Elisabeth dat zijn kapel en zijn tuin weer open zet voor publiek."

Zelf leest hij twee boeken in de maand, deze boekhandelaar met een winkel aan de Grote Markt en ook één in Goirle. Is de binnenstad aantrekkelijk genoeg? Hoe die zo te houden? Leeft het stadshart van Breda wel?

In de winkel van Michel Buitelaar lijkt elke vierkante centimeter benut. Planken, stapels, smalle paadjes ertussen. Wat wordt een leesgraag mens daar hebbertig van! Er lijkt altijd volk in zijn winkel. Toch doet Buitelaars' winkel in het dorp Goirle het deze dagen beter. "De mensen op de campings rond Goirle komen daar graag winkelen. De winkels daar gaan ook best goed. Binnensteden hebben het nu lastiger." Breda heeft geen camping, noteren we. Een gemis volgens de gemeente, die de stadscamping heeft opgenomen in zijn toekomstvisie.

We leggen de boekhandelaar een van de voorstellen uit het vergezicht van de gemeente voor: Spannende vestigingsmilieus. Buitelaar: "Mooi, maar ik heb er nog geen beeld bij. Er zal ook iets met de huurprijzen moeten gebeuren. We hebben het in deze tijd over beleving en over kwaliteit. Dit pand heeft gelukkig een eigenaar uit de regio. Er zijn ook winkeliers met eigenaren die hun pand in geen tien jaar hebben gezien. Die denken: zolang er huurders zitten, prima, en komt iets leeg dan is er wel een partijverkoper die er een tijdje in kruipt. Dat is natuurlijk niet prettig."

Als het op branchering in de binnenstad aankomt, zou de centrummanager een actievere rol moeten spelen, vindt Buitelaar. "Er ontbreken hier zaken en kwaliteiten. Er ontbreekt bijvoorbeeld een goede speelgoedzaak." "Hoe zuidelijker je in Nederland komt, hoe verzorgder de mensen eruitzien. Daar hoort een bepaald niveau winkel bij. Hier is het: je hebt een zaak in het hogere segment of je hebt een budgetzaak. Daartussenin, die middelaar, die heeft het allemaal moeilijk. Kijk naar wat er is gebeurd met V&D, Miss Etam." Wat hij ook mist: Levendigheid in delen van de binnenstad. "Kijk wat er bijvoorbeeld in de Ginnekenstraat boven winkels gebeurt. Niks! Tachtig procent wordt niet gebruikt. Goed, het is ook lastig, want voor een doorgang moet je eerst door de winkel. Maar als iemand de bovenverdieping kan verhuren, komt er geld binnen, nemen de levendigheid en de sociale controle in de stad toe en hebben we meer woningen." Moet de auto volgens de boekhandelaar uit de binnenstad verdwijnen? "Nee, niet de auto uit de binnenstad weren. Dat kun je nog niet doen. Je wilt ook mensen van buiten trekken. Ik krijg hier ook veel klanten van buiten. Op dit moment mis ik de Belgen. Vorige week had ik alleen mensen uit de regio en twee dames uit Goes." Desondanks heeft Buitelaar zijn blik ver in de toekomst gericht: "Ik zit hier over tien jaar nog, zeker weten. Sinds wij hier zitten, hebben de klanten ons goed weten te vinden. En weet je wat leuk is: ik heb hier het jongste publiek, de helft van mijn klanten is beneden de veertig jaar."

Boekhandelaar Michel Buitelaar

'Binnenstad mist kwaliteiten en levendigheid in de winkelstraten'

FOTO: EVELINE VAN BAARDWIJK

Marieke Wiegel wil met erfgoed creatief, innovatief en duurzaam de toekomst in

Geen losse eilanden, met iedere wethouder zijn eigen parochie. Er zijn dwarsverbanden nodig in Breda, zodat het historische profiel van de stad op een natuurlijke manier in dat van toekomst gaat passen, vindt Marieke Wiegel, de nieuwe directeur van de Grote Kerk. "De kruisbestuivingen liggen voor het oprapen."

Wij vinden Breda een beetje een luie dame

"Vooral een mooie dame. Je ziet dat de stad steeds grote gebaren heeft gemaakt. De Grote Kerk is een groot gebaar voor Breda, Chassé is een groot gebaar, het station is een strategisch groot gebaar naar de toekomst gericht. Maar als je een groot gebaar maakt, moet je ook investeren om het te activeren, katalyseren, en optimaliseren. Mijn insteek met de gemeente en de andere culturele instellingen is, laten we samenwerken zodat erfgoed de toekomstvisie van de stad versterkt. Want waarom stap je uit in Breda? Dat verhaal, van toen, nu en toekomst, moet je helder hebben met elkaar."

Heb je een voorbeeld?

"De Grote Kerk en het Stedelijk Museum liggen dicht bij elkaar. In het Louvre loop je gerust vijfhonderd meter om van de ene afdeling naar de andere te komen. Maak het hier voor het publiek dus net zo logisch dat ze van de Grote Kerk doorlopen naar het Stedelijk Museum, via het Begijnhof. De kruisbestuivingen liggen voor het oprapen."

Mensen zeggen, zodra ik de Grote Kerk zie ben ik weer thuis. Maar je hoort mensen niet zeggen, ik moet er binnenkort weer eens naar toe

"Ik vind het wel meevallen hoor, want deze kerk trekt per jaar 180.000 bezoekers. Zonder dat we er veel over communiceren. De toegang is heel laagdrempelig, de Grote Kerk is gratis toegankelijk voor het grootste deel van het jaar."

Wat hier tot nu toe is gebeurd is niet bepaald volks

"De geschiedenis, het verhaal vertellen we wel, maar het is nog veel zenden van droge informatie. Als je dat bij scholieren doet, gaat dat het ene oor in, het andere eruit. We willen dat veel eigentijds er gaan doen. We willen er zijn voor iedereen."

De Grote Kerk als huiskamer van de stad

"Ja. Waarbij de Grote Kerk zowel een monument is met een rijke geschiedenis, als actief en vitaal in de 21e eeuw. We hebben te maken met een omslag, de ontkerkelijking schrijdt voort in een hoog tempo. De vraag hoe mensen omgaan met cultureel erfgoed is dus heel actueel. Hoe geven we mensen het idee dat erfgoed sprankelend is en niet stoffig? Hoe gaan we vroeger met nu verbinden? Samen met het bestuur werken we nu aan die toekomstvisie."

Hoe doe je dat?

"Door de verhalen te koppelen aan de toekomst waarin creativiteit, innovatie en duurzaamheid centraal staan. Daar kun je als kerk een mooi en toegankelijk platform voor zijn. De restauratie die we nu doen aan de kooromgang is een mooi voorbeeld. Steen voor steen wordt 3D gefotografeerd, en iedere steen wordt met robots uitgefreesd. De stenen die we gebruiken voor de restauratie moeten in principe goed blijven voor de komende driehonderd jaar. Dat betekent dat je een verantwoordelijkheid en duurzame ambitie moet hebben voor de verre toekomst."

Wat heb jij als nieuwe directeur nodig?

"Ik mis vooral een kernachtig professioneel team. Ik ben daarover in gesprek met de gemeente. Die zegt, je moet samenwerken met de partners in de stad. Dat is zeker zo, en dat doe ik ook graag, met de culturele instellingen, met de horecaondernemers om mij heen. Maar op het moment dat ik geen communicatiemedewerker heb, valt er niks samen te werken. Samenwerken wordt pas een succes als je dit kunt doen op voet van gelijkheid."

En wat heb je nog meer nodig?

"Een wil vanuit de stad om met elkaar op te trekken. De gemeente moet erin geloven dat het Breda's erfgoed een actieve rol kan spelen juist voor die toekomst van de stad. Je ziet dat iedere wethouder zijn eigen parochie heeft. Maar het is juist interessant om in dwarsverbanden te denken. De kerk kan ook het vestigings-, en ondernemersklimaat bevorderen. Een vitale en op de toekomstgerichte kerk is niet alleen cultureel erfgoed, een naar binnen gerichte elitaire gelegenheid, maar een actieve speler binnen het sociaaleconomische en culturele veld."

Marieke Wiegel wil het historische profiel van de kerk verbinden met vandaag en de toekomst. Dat klinkt mooi, maar hoe dan precies? In het filmpje geeft ze een voorbeeld.

FOTO: EVELINE VAN BAARDWIJK

FOTO: EVELINE VAN BAARDWIJK

Popko's missie, kinderen sociale bewogenheid laten behouden

Er staat een V over de stadsplattegrond van Breda. De rechter poot van de V loopt via het Havenkwartier naar Breda Noord, de linker poot gaat naar de Haagse Beemden. De punt staat op het Seelig-terrein. Het zijn gebieden waar in de toekomstvisie van de stad beweging en vernieuwing wordt voorzien, en extra aandacht gewenst is. Breda-Noord is al betiteld als 'kwetsbare wijk', de Haagse Beemden behoeven extra aandacht omdat de wijk vergrijsd, er grote verschillen zijn, de sociale samenhang ontbreekt, en ook omdat er vraagstukken leven over (sociale) veiligheid. We kijken rond in de Haagse Beemden door de bril van kleuteronderwijzer Popko

"Ik ben hier beland door mijn partner. Toen wij gingen samenwonen, moest dat per se in Breda, maar nooit of te nimmer in de Haagse Beemden. Dat was niet echt Breda. Toch, we gingen naar dit huis kijken en we waren allebei meteen verkocht. We wonen nu dus al 27 jaar met veel plezier in de Haagse Beemden. Het is een mooi opgeruimde wijk, vind ik. Het fietspadenplan vind ik fantastisch. Op de fiets ben je overal sneller dan met de auto. En ik hoef onze voordeur maar uit te stappen en ik loop het groene hart in."

Weinig jonge gezinnen

De wijk vergrijsd. Dat is ook goed te zien aan de school van Popko; ooit had die 29 klassen. Nu nog acht. Maar er is hoop: "Ik heb alweer twee ouderstellen die ik zelf in de klas heb gehad. Die willen hier weer wonen, het voelt vertrouwd. Dit is een wijk met potentie voor jonge gezinnen. Er moet ook jong volk komen."

Zeg er maar niets van

"Heel vervelend vind ik het gedrag van sommige mensen. Grote jongens die kleintjes koeioneren. Mensen die hun honden uitlaten en hun behoefte laten doen op plekken die daar niet voor zijn, waar kinderen moeten kunnen spelen. En die kwaad worden, wanneer je daar iets van zegt. Er zijn hondenuitlatveldjes, maak daar gebruik van. We zijn als samenleving ook banger geworden om daar iets van te zeggen, dat zie ik ook. Ook ik zelf ben iets banger geworden. Dat is op een dorp toch anders, denk ik. Daar is de sociale controle groter. De Haagse Beemden zijn dan dus ook stad. Ik ken de mensen in mijn buurt wel van gezicht, maar verder is het afstandelijk."

Niet ik maar wij

"Het belangrijkste wat ik mijn kleuters in hun eerste jaren probeer mee te geven is sociale bewogenheid, omgaan met elkaar. Dat vind ik het allerbelangrijkste. Een kleuter heeft standaard de houding van 'ikke, ikke, ikke'. Ik heb als taak hen te leren: niet alles is van jou, het is ook niet van mij, we zijn er samen verantwoordelijk voor. De kinderen leer ik hoe je met elkaar, voor elkaar kunt zorgen. Ik mis dat ook enorm in de samenleving van vandaag, de saamhorigheid. Die is er wel als ik met de Kievitsloop meeloop met de Carnavalsoptocht door Giegedonk. Dan lijkt de school het dorpje in de stad, de kleine gemeenschap in die grote."

Minder betrokkenheid, meer energie

"Ook hier is het wel lastiger geworden om ouders te betrekken. Iedereen werkt. En steeds meer, lijkt het. Twintig jaar geleden, als ik met de kleuters naar het bos wilde, stonden er achttien auto's. Nu mag ik blij zijn als er ik zeven bij elkaar krijg.

WIE IS POPKO BAKKER?

Popko Bakker, Fries van geboorte, woont 27 jaar in de Haagse Beemden. Hij werkt 38 jaar in het onderwijs en is nu 24 jaar leerkracht op basisschool de Kievitsloop in de Haagse Beemden. Op deze school stond hij tot nu toe altijd in de kleuterklassen. "Die zijn puur, ontwapenend, gewoon eerlijk. Ze zijn zichzelf en dat mogen ze ook zijn. Ze komen binnen, de een is verdrietig, de ander opstandig, daartussen probeer ik een groep van hen te vormen. Ik vind dat zo fantastisch! Elke dag naar school is een feestje!"

Dergelijke dingen organiseren is lastiger geworden, kost meer energie."

Zelf oplossen

"We hebben een heel mooie mix op school. Allerlei culturen en al die kinderen gaan heel goed met elkaar om. Ik maak me ook wel zorgen over de toekomst van de kinderen. Hun moeilijkste uitdaging zijn de sociale media. Daar gebeuren rare dingen. Laatst nog een filmpje van iemand die zelfmoord had gepleegd. Voor dat weg is, ben je weken verder. Kinderen kunnen dat niet overzien. Ze worstelen daarmee. Ook met het sociale, met de omgang met anderen. Kinderen zijn van nature sociaal, het lijkt of dat er beetje afslijft na verloop van tijd. De samenleving vraagt zo veel, van ouders, van leerkrachten en ook van kinderen. Ook school vraagt veel van kinderen. Ze lijken ook minder weerbaar. Ouders lossen vaak de problemen van hun kinderen op, als ze dat eigenlijk heel goed zelf zouden moeten kunnen. Ik probeer daar ook aandacht voor te vragen. Ja, soms ben ik ook een beetje een ouder-coach..."

Natasja's paleis van de buurt

FOTO: EVELINE VAN BAARDWIJK

Dat je gezien wordt, dat er een paar mensen zijn die 's ochtends 'goedemorgen' of 'hoe gaat-ie' tegen je zeggen, of dat er plek is waar het vertrouwd is, waar je je sores kwijt kunt of samen plezier kunt hebben.

Natasja Donkers bestiert De Sleutel al jaren. Voor noppes. Omdat ze het belangrijk vindt dat mensen precies zo'n plek hebben. "Het gaat uiteindelijk vooral om aandacht", zegt ze. "Iedereen heeft recht op een beetje aandacht. Iedereen wordt blij van een beetje aandacht." We waren er met de Stad van Straks al eerder: in De Sleutel, bij Natasja Donkers en haar bonte waaier aan vrijwilligers en bezoekers uit Kesteren en omgeving in de Haagse Beemden. In de bestuurderstaal is De Sleutel een 'voorziening', een 'wijkontmoetingscentrum', een postje op een begroting. Voor de mensen is het de tweede, of soms zelf de eerste huiskamer, waar een deel van hun leven zich afspeelt.

'Elke buurt zo'n plek'

"Elke buurt zou zo'n plek moeten hebben", zegt Natasja. "Ga alleen maar na hoeveel ouderen er zijn die in de hele Haagse Beemden maar drie van dit soort plekken hebben: Gageldonk, zorgcentrum Heksenwiel en wij. Je moet er alleen al kunnen

komen. En mensen worden minder mobiel als ze ouder worden." In en rond de Sleutel wemelt het buiten schooltijden trouwens ook van de kinderen die Grote Broer en Grote Zus er bezighouden. Bezoekers delen hun zorgen in De Sleutel, waar de anderen hen een luisterend oor aanbieden. "Zo'n plek slaat alle planken raak", weet Natasja. "Als je hier wekelijks komt, hoef je niet naar de psychiater. Ik weet het heel zeker: wij besparen de samenleving ook een heleboel geld."

Meedoen

Vitaal en inclusief. Sleutelwoorden die aangeven waar de gemeente Breda met de samenleving, met de mensen in de stad naartoe wil. Meedoen, ook een sleutelwoord. Het stadsbestuur hoopt dat zoveel mogelijk mensen hun eigen bestaan goed kunnen bestieren en dat ze ook nog meedoen, door te werken, te leren, elkaar af en toe een handje te helpen. Veel mensen lukt dat gelukkig probleemloos. Er zijn ook groepen inwoners die daar niet goed in slagen. Mensen met een beperking, mensen die al lang werkloos zijn of arbeidsongeschikt, Meestal zijn deze mensen, die ook weinig te besteden hebben, te vinden in bepaalde wijken met veel goedkope huurwoningen. Kesteren is zo'n wijk.

Depla: investeer in zwakke wijken

Burgemeester Paul Depla was een van de ondertekenaars van een pittige oproep aan het kabinet over die kwetsbare wijken. De boodschap: investeer, juist in deze tijden van Corona, extra en adequaat in die kwetsbare wijken. Depla en collega's laten zien dat ze in deze wijken iets willen doen aan grote problemen van mensen, van gezinnen, over geld, over gezondheid, over het geluk van hun kinderen. Mensen voor wie meedoen aan de samenleving pas kan beginnen, wanneer hun eigen sores een klein beetje aan kant zijn. Terug naar Natasja. Niet alleen de mensen, ook de wetenschappers zien het belang van zo iets als een buurt huis. Een mooi pleidooi daarvoor komt van de Amerikaanse socioloog Eric Klinenberg. Hij schreef er het boek over dat de uitdagende titel kreeg: Paleizen voor het volk, met als uitleg: Hoe buurtvoorzieningen helpen om ongelijkheid, polarisatie en de neergang van de (buurt)samenleving tegen te gaan. Klinenbergs' pleidooi: geef mensen die plekken, die soms oude gebouwen, ze maken er zelf paleizen van, let maar op! Plekken waar je dan naartoe kunt gaan, om elkaar te ontmoeten, om even te kletsen, of om advies of hulp te krijgen.

Ontmoetingsplekken toevoegen

Laat dat nou precies zijn waar De Bredase 'ontmoetingscentra' als De Sleutel voor bestaan. De gemeente zegt in haar toekomstplannen dat ze 'ontmoetingsplekken voor jong en oud' wil toevoegen. Natasja heeft nog een droom. Het park naast De Sleutel is nu een open grasvlakte. Best mooi, maar als daar nou een eenvoudig podium en wat zitplekken zouden komen. Dan kan er iemand optreden, kan de school buiten een voorleesmiddag houden en kunnen heel veel buurtbewoners elkaar ontmoeten. Zodat er meer leven in de buurt komt. Natasja: "Waarom gaat iedereen van hier naar het Centrum? Omdat hier niets te doen is. Dat kan voor weinig geld anders."

"We leven in een sterk geïndividualiseerde samenleving en we zijn de verbanden een beetje kwijtgeraakt." Iedereen kan en mag naar eigen vermogen meedoen volgens de toekomstvisie van Breda. Kunnen we dat wel waarmaken? Hoe dan? Lieke Jansen, directeur van SMO Breda, legt uit wat daarvoor nodig is. Scan de QR code om het filmpje te zien.

Breda inclusieve stad? We zetten de vraag uit via lokale sociale media. Wim van der Veeken reageerde: "Oog voor Bredanaars van buitenlandse afkomst. Integratie is daarbij van groot belang: scholing en werk voorkomen dat bepaalde mensen/groepen in een isolement komen of verkeerde dingen gaan doen. Ik ben hoopvol gestemd want de bereidheid van de Bredanaar om samen te werken en mensen te betrekken in het sociale leven zorgen ervoor dat een aantal voorvallen uit grote steden bij ons tot een minimum beperkt blijft."

Lees nog veel meer reacties op de achterpagina!

Tweedeling in de vitale, inclusieve stad

Breda wil een vitale en gezonde stad zijn, een stad dus waarin zo veel mogelijk mensen op welke manier dan ook kunnen 'meedoen' in de samenleving, ongeacht afkomst en andere persoonlijke kenmerken.

De inrichting en het gebruik van de ruimte in de gemeente kunnen daaraan bijdragen, door schone lucht te bevorderen bijvoorbeeld en voldoende groen of bewegingsruimte in de stad te hebben.

De vitale, gezonde en inclusieve stad die Breda volgens de Omgevingsvisie wil zijn, heeft wel een paar actuele opgaven. Een greep: De gevolgen van de Corona-crisis, de voorthollende informatietechnologie, de vergrijzing en de groei van het aantal alleenstaanden.

Ondertussen groeit de tweedeling in de samenleving; er is een groep mensen die de versnellingen en veranderingen in economie en omgeving wel kunnen bijbenen en zij die die dat niet goed kunnen. Dat zien we bijvoorbeeld terug op voetbal-

velden: Er zijn nu clubs voor sociaaleconomisch 'lagere' groepen en er zijn sporten en clubs voor de meer gelukkigen, blijkt ook uit onderzoeken van onder meer het Sociaal en Cultureel Planbureau.

Meer mengen in wijken of stadsschool?

Er zijn al veel ideeën geopperd om die groeiende kloof tussen groepen inwoners te beperken. Dat dit nodig is staat buiten kijf. Waar groepen mensen elkaar niet meer kennen en dus ook niet begrijpen, groeit vooroordeel en kan tenslotte haat ontstaan. Woningen in verschillende prijklassen in een wijk zouden voor een kansrijker sociaal klimaat kunnen zorgen, verwacht onder meer het Planbureau voor de Leefomgeving. Beperking van schoolkeuze is al wel eens bedacht om groepen kinderen in elk geval niet apart te laten opgroeien. Geen goed idee, volgens deskundigen. Liever gunnen zij kinderen hun eigen veilige, vertrouwde omgeving, en brengen zij ze periodiek in contact

met heel andere kinderen. Bijvoorbeeld door samen te sporten, muziek te maken, toneel te spelen, of lessen burgerschap te ontvangen. Dit idee van de stadsschool is van pedagoog Micha de Winter.

In de toekomst wil Breda dergelijke 'segregatie' – de scheiding van leefwerelden van verschillende groepen – elimineren, staat in de Omgevingsvisie. Ofwel: de stad, de gemeente, ziet graag dat alle Bredanaars (kunnen) meedoen in de samenleving en niet volledig langs elkaar heen leven. Misschien kan De Winters' 'stadsschool' daarvan een onderdeel worden, net als de gedachte van het Planbureau.

Kwart jeugd kan niet goed lezen

De afstand tussen groepen mensen met en zonder perspectief of vaardigheden om mee te doen uit zich het hardst en het meest pijnlijk als het gaat om de gezondheid van mensen met een lage opleiding, een laag inkomen en beperkte vaardigheden.

Gezondheid wordt door veel zaken beïnvloed. Door genetische mazzel of pech, gedrag, werkomstandigheden, kopzorgen over werk of geld, de kwaliteit van je huis, je leeftijd, je leefomgeving. De ene mens is ook de andere niet: de een kan goed met bepaalde zorgen omgaan, de ander raakt diep in de put. Een op de acht mensen, kan onvoldoende goed lezen en kan dus slecht omgaan met informatie. Ook over gezondheid. Lees het verhaal met Ronald Roothans op deze pagina's. Onder 15-jarigen is dit (al) een kwart, zo leert internationaal onderzoek.

Verschillen groeien

Behalve met informatie omgaan, speelt er meer als het om gezondheid gaat. In huishoudens van laag opgeleide mensen is vaker stress over inkomen, werk, ziekte en andere ellende. Campagnes tegen roken of overgewicht slaan daar niet zo goed aan, want mensen hebben wel wat anders aan het hoofd. We weten inmiddels dat mensen met een hoge graad van stress minder goed kunnen nadenken, ook over hun gezondheid. Campagnes om gezondheidsverschillen weg te werken leiden wel tot enige verbetering van de gezondheid van laagopgeleide mensen, maar die verbeteringen zijn er ook bij hoogopgeleide mensen, dus de verschillen worden niet kleiner, sterker: ze groeien.

Gezondheid, levensduur: opleiding bepaalt veel

Vrouwen worden ouder dan mannen, hoog opgeleiden leven langer dan laagopgeleiden. Als het gaat om de jaren die de tabel omschrijft als 'in als goed ervaren gezondheid', is het verschil een stuk groter: vijftien jaar.

Het 'sukkelen' begint bij laagopgeleiden tegen het 57ste levensjaar, dus al ruim voor de pensioengerechtigde leeftijd. Dat nadeel hebben hoogopgeleiden niet: voor hen begint, statistisch gemiddeld, de achteruitgang zo rond het 72ste levensjaar. Middelbaar opgeleiden halen (bij de huidige pensioenleeftijden) hun afscheidsreceptie net niet in goede gezondheid. Tot zo ver het CBS. Meer uitleg is te vinden op: www.volksgezondheidszorg.info.

Er is dus een sterk verband tussen opleiding en gezondheid. Hoe beter opgeleid je bent, hoe meer kans op een (betere) baan en dus een goed huis in een prettige leefomgeving. De sociaaleconomische situatie, noemen onderzoekers dit pakketje.

Daarnaast is er een stevige relatie tussen deze 'sociaaleconomische situatie' van ouders en de kans van kinderen. Slechte kansen zijn voor een deel erfelijk, zo leren karrevrachten onderzoek van onder meer het Sociaal Cultureel Planbureau en de Sociaal-Economische Raad. Je 'milieu' ontstijgen is een heidens karwei.

Onderwijs is gezond

Een heel belangrijk middel om gezondheid te bevorderen en gezondheidsverschillen te verkleinen is, naast vermindering van armoede en goede huisvesting, onderwijs.

Wie dat gegeven serieus neemt zorgt er dus voor dat in de meest kwetsbare wijken topscholen staan, met de beste spullen en de beste leerkrachten. Dat is een keuze die politici kunnen maken, als ze het echt menen met 'extra aandacht voor kwetsbare wijken'. Mogelijk bijkomend effect: waar nu scholen in kwetsbare wijken lijden onder de 'witte vlucht' - kinderen in (vooral) autochtone huishoudens worden naar meestal 'witte' scholen buiten de wijk gestuurd - kan de aanwezigheid van een topschool wellicht ook die trend keren en zo integratie makkelijker maken. 't Proberen waard?

Eenzaamheid neemt toe

Uit onderzoek van de GGD-West-Brabant valt op te maken dat het aandeel mensen

dat zich (zeer) ernstig eenzaam voelt, toeneemt. Dat zegt al bijna één op tien volwassenen en meer dan één op acht ouderen. Eén op drie inwoners blijkt een niet zo duidelijk (of geen) doel te hebben in het leven.

Leefomgeving telt mee voor gezondheid en welbevinden. In Breda zegt driekwart van de volwassenen (en zelfs negen op tien ouderen) in de buurt voldoende groen te vinden. Dat oordeel verschilt nogal per buurt: tussen 56 en 94 procent. Een op zeven volwassenen zegt bezorgd te zijn over de invloed van de omgeving op gezondheid. In sommige wijken is dat een op vier.

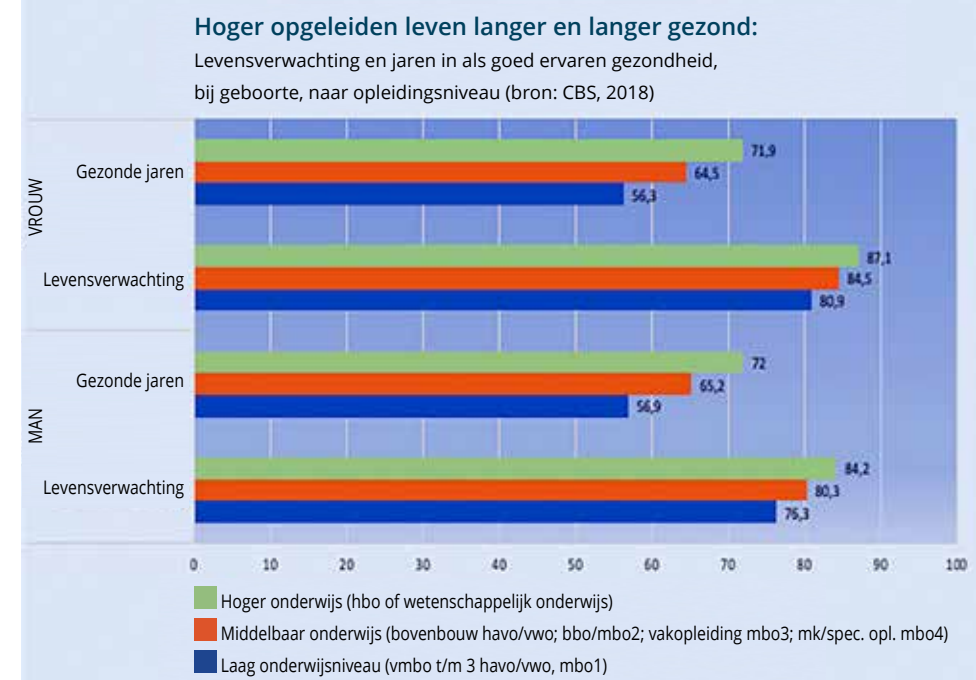

FOTO: EVELINE VAN BAARDWIJK

Huisarts Ronald Roothans maakt zich zorgen over laaggeletterdheid

'Een niet te bereiken groep in de samenleving'

Huisarts Ronald Roothans heeft zijn praktijk in een gemiddelde woonwijk in de Haagse Beemden. In zijn spreekkamer ziet hij onmacht van laaggeletterde mensen, eenzaamheid en lastig af te leren verslavingen. Wat is er nodig om gezondheidsverschillen in Breda aan te pakken?

"Met de gezondheid van de meeste Nederlanders gaat het niet slecht. Maar ik zie ook zorgwekkende tendensen. Roken is, ondanks campagnes, nog lang niet weg. Of neem het overgewicht, niet alleen bij volwassenen, maar ook bij kinderen en jongeren. Wat me veel zorgen baart is eenzaamheid, ook daar zien we een stijgende lijn. Tegelijk gaat de individualisering door. Het kringetje waarin mensen leven wordt steeds kleiner. Ik heb het idee dat steeds meer mensen moeite hebben aansluiting te vinden bij anderen of bij netwerkjes." Wat betreft Roothans kan een groot deel van de problemen die nu al gauw een medisch antwoord krijgen juist worden aangepakt door maatschappelijk werk. "Dat kan heel pragmatisch zijn, door iemand te helpen aan dagbesteding of te werken aan schuldproblemen. De oplossing zit meestal in een eenvoudige aanpak, dichtbij huis, waarin de maatschappelijk werker belangrijker is dan de huisarts."

Tweedeling wordt groter

Een zeer hardnekkig en groeiend maatschappelijk probleem is laaggeletterdheid, ziet ook Roothans: "Nog niet zo lang geleden leek een op tien Nederlanders laag- of ongeletterd. Nu is dat bij de jeugd al een kwart. Dan heb je als Nederlandse samenleving wel iets om je voor te schamen. Daar ligt dus een enorme opgave voor onderwijs en reparatie-onderwijs. Want hoe kun je mensen laten meedraaien in de maatschappij als ze niet begrijpen wat er op een papertje staat of op een informatiebord? Tweedeling, vroeg je? Die is er absoluut en die wordt alleen maar groter. Laaggeletterden hebben alleen mondelinge communicatie tot hun beschikking. En met wie komen deze mensen vooral in aanraking? Met mensen met hetzelfde probleem. We hebben een groep mensen die gewoon niet te bereiken is."

Acties helpen nauwelijks, ziet Roothans. "Dat is precies mijn zorg. We zien dat het toeneemt. En dat is niet te verklaren door immigratie." Wat te doen? Roothans heeft in elk geval dit idee: "Een app met heel eenvoudig te begrijpen informatie. Want al die mensen hebben wel een smartphone. Je zou daarmee een simpele vraag kunnen stellen: geef een cijfer aan jouw kwaliteit van leven nu, met een schuifje. Of maak een app, waarop winkeliers op een hele simpele manier hun aanbiedingen kunnen laten zien. Doorgaans gaat laaggeletterdheid samen met een laag inkomen. Als je niet begrijpt wat je kunt betalen, kan zo'n app misschien uitkomst bieden."

Laat ze voetballen. Regel het

We vertellen Roothans over de zorgen die de sterk geslonken voetbalclub Advendo in Hoge Vucht bezighouden. De club wil graag meer bewegingsactiviteiten aanbieden en zijn versleten accommodatie opknappen. Daar is nu geen geld voor. Roothans: "We weten duvels goed dat preventie zich dubbel en dwars terugbetaalt. Dat als je jongens en meisjes in die wijk nu lekker laat voetballen of een andere sport laat doen, ze dan een uitlaatklep hebben en minder dik worden."

Slecht gebit, slechte kansen...

In de vitale en gezonde stad Breda komen meer buitenspeelplaatsen, meer groen en minder onveilige routes. Maar om echt mee te doen, moet je gebit er in veel situaties ook een beetje netjes uitzien.

Edwin Roovers is tandarts in de Biesdonk. Niet iedereen blijkt in staat hem of zijn collega's in Breda op tijd te vinden. Met enige regelmaat krijgt hij jonge kinderen voor de eerste keer in de stoel met rampzalige gebitten. Oorzaken: Slecht eten, flesjes melk mee naar bed, slecht of niet poetsen. "Gelukkig heb ik een collega in Ulvenhout die deze kinderen kan helpen door ze onder narcose te behandelen. Want het is heel vervelend voor een kind van zes om en heel langdurige behandeling te ondergaan. Dan maar in één keer alles doen." Voor kinderen als deze heeft zorgverzekeraar CZ nu een aanpak die vaker tandartsbezoek vergoed.

Potje hield ineens op

Vroeger had Roovers enkele patiënten per week die het geld niet hadden voor een behandeling. De gemeente Breda had voor hen een potje, zodat ze toch zonder klachten en een beetje netjes door het leven konden. Roovers: "Dat potje hield ineens op. Ik ben toen gaan bellen. Ik kreeg te horen dat mensen maar naar de kredietbank van de gemeente moesten gaan. Daar konden ze dan een lening afsluiten voor de kosten van de behandeling. Ik vond dat wel raar, een wasmachine krijgen mensen wel vergoed uit de bijzondere bijstand, een gezond gebit niet. Het gaat ook over jonge mensen die een tijdje de fout in zijn gegaan, soms drugs hebben gebruikt. Ze trekken zichzelf uit het moeras. Maar ze maken met hun slechte gebitten geen kans wanneer ze zouden willen solliciteren."

Tandarts gratis voor kinderen

Nogal wat ouders lijken niet te weten dat de tandarts voor kinderen tot 18 jaar volledig wordt vergoed. "Mensen zijn bang dat het geld kost. Dus stellen ze een bezoek aan de tandarts uit. Vroeger had je campagnes over de gratis tandarts voor kinderen. Die zie ik nooit meer. Ik zie alleen een klein tandenborstelje bij de Mars-reclame. Net of dat helpt. Ik zou trouwens graag zien dat de heel basale tandzorg weer gratis wordt. Daarmee voorkom je een enorme hoop ellende."

Ook heel gezond: lopen!

Breda is een autostad: 89 procent van de Bredase huishoudens heeft een auto, 36 procent zelfs twee of meer. En elke auto wordt gemiddeld elke dag gebruikt, zo leert de Mobiliteitsvisie van de gemeente. Maar... het tij lijkt te keren. In haar toekomstvisie koerst de gemeente aan op 'afzakken' van parkeren op straat en doorgaand autoverkeer. Langzaam verkeer zou meer ruimte moeten krijgen. De fiets rukt op. De voetganger, de wandelaar, komt er in het stuk nog een beetje bekaaid af. Dat kan anders, vindt het hooggewaardeerde college van Rijksadviseurs. De stad zou vooral moeten worden ingericht op de wandelaars, de voetganger. Hoogste tijd voor de opbouw van een 'loopcultuur', menen rijksadviseur Daan Zandbelt en de zijnen. Want, zeggen ze: lopen is hartstikke goed voor onze fysieke en mentale gezondheid (slechts door veel te wandelen werden beroemde filosofen grote denkers). Bovendien is het goed voor milieu en klimaat. De wandelaar ruim baan geven vergt een nogal andere inrichting van de stad met enerzijds veel huizen, scholen en bedrijfsgebouwen bij elkaar in de buurt, maar ook veel groen en loop- en zitruimte.

colofon

Deze krant is een productie van Stadslab Breda

- Redactie:** Stefanie Vermeulen en Henk Schol
- Vormgeving:** Jan Bastiaenen
- Coverfoto:** Tim Eshuis
- Video's:** Bart Heppenhuys, Isis Bakkers, Daran Scharten, Anniëka Smith
- Bijdragen:** Imke Vaes maakte de reportage over de deelscooter
- Mogelijkmaker:** gemeente Breda
- Met dank aan:** Eveline van Baardwijk, Jorgen Janssens, Laurence Betjes (fotografie)
- Uitgave:** Uitgeverij de Bode

Facebook en Instagram @StadvanStraks Stadslabbreda.nl

Jasper ziet een mooie kant aan Corona die hij wil vasthouden; Dat het minder druk is, schrijft hij.

Breda is straks een hotspot van creativiteit en toegepaste technologie? **Menno de Lange** meldt: "Dit mogen beide onderdelen zijn van, maar er zijn er meer. Stad van straks, hot spot voor duurzame ontwikkeling, hot spot van bottom-up, hot spot van burgerinitiatieven, en bijzondere voor mij, hot spot van zelfbouw en nieuw woonvormen (zoals dat nu ook al kleeft aan Almere)."

Breda is een veilige stad voor jongeren! **Dewi** vindt van wel; er is best veel beveiliging.

Noor wil later zeker wel een auto, reageert ze op de flyer; En een scooter ook, daar kun je goed mee toeren en is handig in Breda.

Luca schrijft een stellige Nee op onder de stelling 'Breda is een veilige stad voor jongeren'; je wordt bijna aangereken!

Het internet is snel genoeg in Breda, vindt **Julian**, maar kan er overal Wifi komen waar nu geen 4G is?

@Axbreda heeft wat toffe ideeën voor de stad: een buitenbios en kunnen er ook lantarenpalen in de stad die sterren schijnen op de straten?

Auto's weg uit de binnenstad? Uit de uitvoerige bijdrage van cultuurhistoricus **Wim van der Veeken**: "Een groene stad is een vereiste in verband met de klimaatwijziging. Een bedreiging vormt het toelaten van het autoverkeer in de binnenstad. Er moet zo snel mogelijk een autovrije zone komen waarbij aan de buitenkant de parkeergarages komen. Nu trekt de gemeente juist de auto's naar de binnenstad met haar parkeergarages. Afbreken die garages en daarvoor in de plaats stadsparkjes met heerlijke gelegenheden om te zitten en stress achter je te laten."

Thijs anticipeert op de huizenmarkt. Meer huizen en de huizenprijzen lager schrijft hij.

Is er meer nodig dan erfgoed om de binnenstad aantrekkelijk te houden? **Séverine Blok**: "Ja, helemaal mee eens. Kunst en cultuur zijn daar belangrijke dragers naast."

Duurzamer maken van de stad kan veel sneller? **Ursula Hereijgers** wil inbreng van inwoners makkelijk maken: "Promoot bij de Bredase inwoners hoe ze ideeën kunnen aandragen en gebieden/oplossingen bij de gemeente. Pas heb ik contact gezocht met het wijkgezicht van mijn buurt, voor een asfalt speelplein met zeer verouderde speeltoestellen. Het was lastig te vinden hoe je iets kan aandragen, bij wie doe je dat? Wat is er mogelijk?"

Is er meer nodig dan erfgoed om de binnenstad aantrekkelijk te houden? **Jonas Peeters**: "De binnenstad kan nog aantrekkelijker als er meer gedurfde architectuur tussenkomt en men de eeuwige baksteen mentaliteit in Breda eens wat meer loslaat."

Is er meer nodig dan erfgoed om de binnenstad aantrekkelijk te houden? **Wim Schul** maakt zich zorgen: "Die opleuking van de binnenstad is een zelfversterkend proces, dat gaat maar door en door, dunder en dunder. Zo komt de stad tegenover de periferie te staan. (...) Veel beter is het die foute globaliseringsideologie los te laten en een sterke regio of agglomeratie te hebben, waarin alle steden, dorpen en wijken hun eigen volwaardige plek kunnen innemen."

Is er meer nodig dan erfgoed om de binnenstad aantrekkelijk te houden? **José Heltzel** meent: "Ja, ik denk aan goede exposities en meer particuliere winkels of kleine ketens. In Breda zie je op dit moment alleen maar winkels van grote ketens."

Er is meer nodig dan erfgoed om de Bredase binnenstad aantrekkelijk te houden? **Pieter Ghering**: "Er mag echt wel een beetje meer Cultuur in Breda komen. Ik snap dat dat moeilijk is, maar een hechte samenwerking met een goed museum kan echt geen kwaad."

Meer online les! (**Bilal**)

Elke ziet positieve kanten aan de online lessen; Dan zien de docenten niet als je ook zit te gamen

@desmonster_fa vindt dat het beter kan met de veiligheid voor jongeren in de stad; vaak steekpartijen en vechtpartijen.

Auto's weg uit de binnenstad? **Hans van Toorn** vindt van niet. "Een stad floreert als er voldoende (financiële) draagkracht is en ieder zich daarbij in redelijke mate tevreden voelt. Een centrum is daarbij DE plaats waar de draagkracht ontstaat. Voor het behouden van de verworven positie is daarbij de toegankelijkheid voor de auto met goede parkeerfaciliteiten een absolute vereiste."

Gratis openbaar vervoer in en rond Breda? "Gratis openbaar vervoer lijkt me een uitstekende manier om de binnenstad meer autovrij te maken", reageert **Eric Polman**. "Als er meer gebruik van wordt gemaakt en er meer ruimte is voor het OV kunnen er ook meer bussen rijden en directere verbindingen tussen bijvoorbeeld omgeving Heksenwiel en het centrum."

Duurzamer maken van de stad kan veel sneller? Dat is juist, zegt **Miel Nobelen**. "Probleem is dat er veel eilandjes zijn waardoor een eenduidig beleid ver te zoeken is. Iedereen doet maar wat, de gemeente krijgt ook niet alle neuzen dezelfde kant op."

Is er meer nodig dan erfgoed om de binnenstad aantrekkelijk te houden? "Dat zeker", zegt **Christel Smeets**. "De mensen van de stad die maken de stad. Gebouwen kunnen daaraan bijdragen, maar we hebben zeker inwoners nodig om die een ziel te geven, dat het gaat leven."

Bredase supers moeten meer producten uit het buitengebied verkopen? **Lars Hobma**: "Hier ben ik het ontzettend mee eens. Lokale boeren, die lokaal produceren, zouden lokaal moeten verkopen. Dit scheelt enorm veel transportkosten én is beter voor het klimaat."

Auto's weg uit de binnenstad? Voor **Kees Braat** is toegankelijkheid, ook voor mensen met een beperking, heel belangrijk. "Weg met drempels, weg met fietsen op het trottoir. Maximale snelheid voor iedereen."

Breda hot spot? Hoe denkt de stad er zelf over? "Breda mag best als centrum van de Benelux worden gezien", vindt **Pieter Ghering**. "Het ligt ook precies tussen Brussel (Zaventem) en Amsterdam (Schiphol) in! In ander opzicht zelfs tussen Eindhoven, Rotterdam en Antwerpen. Breda mag daarbij ook zeker groeien, maar probeer wel weg te blijven van een al te grote stad (grootsteeds) met de daarbij horende problematiek. Een deel van de aantrekkingskracht is ook juist de warmte van een provinciestad, maar dan wel eentje met allure."

Mols en Chasséveld rap ontwikkelen? Auto's de binnenstad uit? Nee, zegt **Cees Wijn**. "Geen goed idee. "Aangezien veel mensen (zachtjes gezegd) niet gecharmeerd zijn van het openbaar vervoer, zal er toch ruimte moeten zijn om hun voertuig te parkeren. Dus ofwel meer parkeergarages/ruimtes of dierterrein hun huidige functie van parkeerterrein laten behouden. You can't have the cake and eat it."

Duurzamer maken van de stad kan veel sneller? "Het verduurzamen van de stad gaat veel te traag!", meent **Paul Dielissen**. "In Breda heeft verduurzamen nog niet de prioriteit die het moet hebben. Het stadsbestuur heeft wel ambities maar reserveert daarvoor geen budget in de begroting waardoor het realiseren en halen van doelstellingen niet gehaald worden. Duurzaam en circulair bouwen krijgt geen prioriteit en goede initiatieven worden niet gestimuleerd en beloond. Ik pleit voor een taskforce duurzaam die stevig aan de slag gaat om Breda te transformeren naar die duurzame stad."

"Ik vind dat de auto uit de binnenstad moet verdwijnen", meldt **Harry Reininga**. "En er moeten meer groene aantrekkelijke verblijf/belevingsplekken komen. Bijvoorbeeld de entree van de bibliotheek/Nieuwe Veste opener en spannender maken, zodat het echt een 'huiskamer' van de stad wordt waar je van alles kunt doen. Nu is die weggestopt in een zijstraat."

Liever groen en speelplekken in mijn straat dan auto's? **José Heltzel**: "Ja, ik vind de straten die prop vol met auto's staan verschrikkelijk. Dan maar iets verder lopen."

Breda wil 'hot spot van toegepaste technologie en creativiteit' zijn. Architect **Mario Maas**: "Dat geloof ik niet, Eindhoven zal als vestigingsplaats in deze een grotere aantrekkingskracht hebben/behouden."